

PROSPERUJÍCÍ ČESKO

Využijeme příležitost?

Česko se může s penězi z EU lépe vzpamatovat z pandemie a zařadit se mezi bohaté země

Praha podle primátora

Rozhovor o vizi Zdeňka Hřiba, jak by mělo v budoucnu vypadat naše hlavní město

Bez uhlí

Jak proběhne a z čeho se zaplatí transformace těžebních regionů? A co s horníky?

PODCAST TRENDSPOTTING **HN**

Společenské fenomény,
popkulturní trendy a vše, co zrovna letí

K poslechu na podcastových aplikacích:

PAVLÍNA LOUŽENSKÁ

THEA KUČEROVÁ

OBSAH

04-07

Z příjemce plátcem

Za devět let by Česko mohlo do rozpočtu EU odvádět víc peněz, než z něj dostane. I tak pro nás bude členství přínosné.

20-23

Na cestě Českem

Optimistické odhady říkají, že si řidiči užijí hotové dálnice kolem roku 2030. Práce na rychlé železnici začne už za dva roky.

28-31

Smysluplné ekodotace

Unie zjednoduší pravidla čerpání peněz na zlepšení životního prostředí. Chce také problémy řešit více v souvislostech.

OPATŘENÍ SPOLUFINANCOVANÉ EVROPSKOU UNIÍ

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie. Za obsah publikací (sdělení) odpovídá výlučně autor. Publikace (sdělení) nereprezentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.

Příloha vyšla v rámci projektu Proměny českých regionů, který společně realizují vydavatelství Economia a Euractiv.cz s podporou Evropské komise.

EDITORIAL

Aneta Zachová

šéfredaktorka serveru Euractiv.cz

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Jaro nám vlilo pozitivní energii do žil. Díky dostupnému očkování vidíme světlo na konci tunelu a pomalu zapomínáme na to, jaký byl život za tvrdých restriktivních opatření, kdy jsme nemohli opustit ani vlastní bydliště. O návratu do normálu však zatím můžeme jen snít. Česko je v krizi. Ochrana lidských životů si vyžádala odstavení velké části národní ekonomiky, kterou již rok a půl udržujeme v umělém spánku. Český stát se zadlužil a spolu s ním i naši evropští spojenci.

Každá krize je však příležitostí ke změně. Zní to sice jako klišé, ale Evropa už několikrát dokázala, že se umí poučit a odrazit ode dna. Ekonomická krize z roku 2008 nám ukázala, že škrty a úspory nejsou tou správnou cestou. Naděje tkví v chytrých investicích, které povedou k modernizaci naší ekonomiky a k opětovnému nastartování hospodářského růstu.

Česko má rozhodně na čem stavět. Za posledních deset let u nás vyrostla technologická centra, posílili jsme dopravní síť a začali jsme se zbavovat „špinavých“ zdrojů energie. Českými městy se již prohání elektrické autobusy, laboratoře produkují užitečné technologie a i v těch nejdlejších regionech vzkvétají kulturní projekty. Pandemie a s ní spojená krize nesmí rozvoj Česka zastavit ani zpomalit. Právě naopak. Nyní je na čase přidat do kroku.

Kde ale peníze na chytré investice vzít? Trn z paty nám vytáhnu naši nejbližší partneři. Evropská unie od samého počátku pandemie připravuje plán ekonomického oživení, který je nyní třeba přetavit v realitu. Česko je jeho spoluautorem a musí se postarat o to, aby nepřišel vniveč. Co konkrétního chceme s podporou Evropské unie vybudovat? Jaké plány se rýsují v těch nejbohatších i nejhudších českých regionech? Co děláme pro to, abychom se stali centrem inovací, a nikoliv evropskou montovnou? Pro odpověď nemusíte chodit daleko, stačí otočit list.

Přeji vám příjemné čtení!

MAGAZÍN PROBYZNYS – SPECIÁLNÍ PŘÍLOHA

HOSPODÁŘSKÝCH NOVIN, samostatně neprodejné, 27. 5. 2021

Ředitel speciálních projektů Aleš Mohout • Art director

Jan Vyhnánek • Vedoucí speciálního obsahu Jan Záluský

(jan.zalusky@economia.cz) • Editorka Markéta Prokšánová

(marketa.proksanova@economia.cz) • Layout Jan Stejskal •

Grafika Martin Impseil • Adresa redakce Pernerova 673/47,

186 00 Praha 8 • Tisk Moraviapress • <http://www.ihned.cz>

text: Aneta Zachová, Euractiv.cz

foto: archiv HN, Shutterstock

Evropa nenechá Česko padnout

Bezprecedentní krize si žádá bezprecedentní řešení. Evropský rozpočet nabobtnal o nové fondy, které mají pomoci členským státům zvládnout pandemii covidu-19. Česku se tak otvírá jedinečná příležitost porazit krizi a přidat se do spolku bohatých států.

eská ekonomika má za sebou největší ekonomický propad ve svých moderních dějinách. Hrubý domácí produkt se vlivem koronavirové pandemie a s ní spojenými opatřeními scvrkl na jediný rok o 5,6 procenta. Letos se podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj česká ekonomika do předkrizových kolejí nevrátí. Na úroveň z počátku roku 2020 by se měla vrátit až v roce 2022.

Tuzemskou ekonomiku by mělo letos povzbudit nejen očkování a s ním spojený konec restriktivních opatření, ale také impulzy přicházející z Bruselu. Evropská unie totiž v následujících sedmi letech napumpuje do české ekonomiky zhruba jeden bilion korun. Vláda nyní rozmýšlí, jak peníze využije. Rozdělení financí přitom není jednoduchá disciplína. Peníze budou do tuzemska proudit z různých evropských fondů, přičemž každý z nich má svá vlastní pravidla a cíle.

„Je důležité peníze dobře rozdělit tak, aby to odpovídalo filozofii jejich zdrojů. Každý je totiž určen na něco jiného,“ zdůraznil místopředseda vlády a ministr průmyslu, obchodu a dopravy Karel Havlíček během konference Prosperující Česko, kterou uspořádaly Hospodářské noviny ve spolupráci se serverem Euractiv.cz.

Bilionová pomoc od Evropské unie se rozdělí do několika obálék. Nejtučnější z nich jsou tzv. strukturální fondy, jejichž smyslem je přibližovat ekonomickou úroveň českých regionů k západním ekonomikám. Tuzemsku v následujících sedmi letech poskytnou 550 miliard korun. Čerpat je budou kraje, města, obce, firmy i neziskové organizace. Skoro třetina by přitom měla směřovat na podporu boje proti klimatickým změnám. Česká vláda je chce investovat do nízkoemisní hromadné dopravy, úspor energií, obnovitelných zdrojů, zpracovávání a recyklace odpadu či výsadby stromů a dalších ekologických opatření.

Další prioritou jsou investice do dopravních sítí, vzdělávání či digitálních technologií, vědy a výzkumu. O konkrétních podpořených projektech se bude rozhodovat až v jednotlivých dotačních výzvách, které připraví příslušná česká ministerstva.

Zatímco strukturální fondy Česko využívá již od svého vstupu do EU, nově bude mít k dispozici také Fond spravedlivé transformace. Ten je určen výhradně pro uhelné kraje – v Česku tedy pro Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský –, které si z něj budou moci vzít až 42 miliard korun. Jak už název fondu napovídá, kraje z něj budou muset zaplatit svou transformaci, tedy přechod z uhelné ekonomiky na nízkoemisní. Pokrýt mohou náklady spojené s útlumem těžby uhlí, včetně vytvoření nových pracovních míst pro horníky a další zaměstnance uhelných dolů.

Podobnou proměnu by měl financovat i modernizační fond, další novinka mezi evropskými zdroji financí. Ten je však otevřen nejen uhelným regionům, ale i ostatním koutům Česka. Zhruba na 150 miliard korun z fondu si budou moci sáhnout průmyslové podniky i teplárny. Využít je mohou na modernizaci výroby, úspory energií či zavádění obnovitelných zdrojů energie. Fond podpoří také rozvoj elektromobility.

Podobnou proměnu by měl financovat i modernizační fond, další novinka mezi evropskými zdroji financí. Ten je však otevřen nejen uhelným regionům, ale i ostatním koutům Česka. Zhruba na 150 miliard korun z fondu si budou moci sáhnout průmyslové podniky i teplárny. Využít je mohou na modernizaci výroby, úspory energií či zavádění obnovitelných zdrojů energie. Fond podpoří také rozvoj elektromobility.

Co se v tuzemsku už za evropské peníze podpořilo, vybudovalo, zmodernizovalo nebo nakoupilo?

513	pracovišť složek integrovaného záchranného systému
71	komunitních center zajišťujících sociální a další služby
581	kusů techniky pro složky integrovaného záchranného systému
40 858	rodičů může pracovat díky novým školkám
213	přestupních terminálů ve veřejné dopravě
36 408	hektarů regenerace a revitalizace území
2013	nových vozidel pro veřejnou dopravu
447	památek se podařilo od roku 2014 zrekonstruovat
4717	km silnic a dálnic
974,6	km železniční sítě
2103	projektů zlepšujících podmínky chovných zvířat
2136	mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol
110 129	mimoškolních aktivit pro žáky, jako jsou čtenářské kluby nebo doučování
1806	studentů se specifickými potřebami využívajících produkty poradenské a asistenční podpory
435	nových malých a středních firem
5836	nových pracovních míst pro znevýhodněné , jako jsou handicapovaní či dlouhodobě nezaměstnaní
18 664	nových či inovovaných produktů
6075	energeticky efektivních projektů
3 056 626	stromů
622	čističek odpadních vod
42 259	publikací a výsledků výzkumů
8419	nových míst pro výzkumné pracovníky
9117	lůžek u poskytovatelů modernizované specializované a návazné péče
107	pracovišť zdravotní péče
556	projektů, které přispěly k udržení produkce sladkovodních ryb v Česku

Zatímco strukturální fondy musí Česko využít do roku 2027, z modernizačního fondu bude moci čerpat až do konce této dekády.

Na obnovu po covidu si komise vezme půjčku

Modernizační fond a Fond spravedlivé transformace jsou sice pro Česko novinkou, největší rozruch ale budí takzvaný fond obnovy. Evropská unie se na jeho vzniku nemohla dlouho dohodnout, na jeho vytvoření si totiž Evropská komise musí vzít půjčku. Pro řadu členských států EU, včetně Česka, bylo společné zadlužení dosud tabu, krize spojená s pandemií covidu-19 se ale nakonec prohloubila natolik, že vznik fondu obnovy s rozpočtem zhruba 20 bilionů korun jednomyslně podpořily.

Česko bude moci z tohoto fondu čerpat zhruba 180 miliard korun, dalších 405 miliard si z něj vláda může výhodně půjčit. Aby mohlo peníze z fondu využít, musí Evropské komisi jasně říct, jak peníze hodlá využít. Tuzemsko stejně jako ostatní členské země proto připravilo svůj „národní plán obnovy“.

„Ten je velkou příležitostí pro Česko, jak zvýšit růst, projít další průmyslovou revolucí a pokročit s reformami, které se dlouho nedařilo prosadit. Je to bonus, ze kterého je možné financovat projekty, na něž by jinak nemusel být dostatek prostředků. Příkladem jsou sítě páté generace nebo cloudová úložiště,“ uvádí ekonomka Pavlína Žáková působící na Zastoupení Evropské komise v ČR.

Jak ale podotýká ministr Karel Havlíček, Česko bude i u fondu obnovy svázáno přísnými podmínkami Evropské komise. Alespoň 37 procent financí musí jít na ochranu klimatu, 20 procent na digitalizaci. Komise bude také při schvalování plánu dohlížet na to, aby peníze podpořily potřebné reformy.

Do evropských fondů jsou tak vkládána velká očekávání. „Česko je nyní příjemcem inovací. Evropské fondy by ale mohly pomoci k tomu, aby se Česko stalo jejich tvůrcem a vývozcem,“ podotýká Žáková.

Česko chce přímo na zavádění inovací investovat zhruba osm miliard korun. V plánu obnovy se pak počítá i s podporou digitalizace státní i veřejné správy, kam by mohlo směřovat skoro 30 miliard. Vláda chce peníze ze záchranného fondu EU využít také na podporu zdravotnictví, kam by mohlo jít necelých 15 miliard korun.

Další významnou kapitolou plánu obnovy je doprava, zejména pak rozvoj dobíjecí infrastruktury pro elektromobily či investice do zateplování a renovací budov. Více než 15 miliard korun má podpořit vzdělávání. „Osobně považuji digitální, vědecko-výzkumný a zdravotní pilíř za velmi dobré až výborné,“ uvádí ekonom České spořitelny Petr Zahradník, který se Evropskou unií dlouhodobě zabývá. Zahradník si pochvaluje i investice plánované v oblasti dopravy a ochrany klimatu. U jiných kapitol už ale tolik optimistický není.

„Otazník mám v případě využití 23 miliard korun na účel modernizace služeb zaměstnanosti a rozvoj trhu práce. Nic proti této prioritě, jen mám obavu o to, aby se tato opravdu obrovská suma efektivně využila,“ hodnotí plán vlády ekonom. Podobně se staví také k investici ve výši 13 miliard, která je zaměřena na úpravu školních programů.

Jak zdůrazňuje místopředseda vlády Havlíček, Česko nesmí upínat své naděje pouze k plánu obnovy, přestože k tomu jeho název mírně vybízí. S tím souhlasí i ekonom Zahradník. „Je-li v případě Česka odhadována újma způsobená pandemií asi

na 2,5 miliardy korun denně, za předpokladu ročního trvání vlastní pandemie a trvání některých následků v dalším období, je možné odhadovat, že český národní plán obnovy může napomoci oživit tuzemskou ekonomiku přibližně z jedné čtvrtiny,“ dodává ekonom, který působí také v Evropském hospodářském a sociálním výboru.

EU není bankomat

Česko není v čerpání dotací žádným nováčkem a v jejich využívání se postupně zlepšuje. „A je čím dál profesionálnější,“ podotýká místopředseda vlády Havlíček. Česká vláda vnímá evropské fondy jako významný zdroj financí, a v Bruselu si proto před začátkem každého rozpočtového období snaží vyjednat co největší objem.

Tento přístup „ždímání“ evropských fondů ale naráží na kritiku expertů. „Bohužel i po 17 letech členství jsou tyto fondy vnímány jako rozvojová pomoc chudému státu, což již dávno není pravda,“ upozorňuje Zahradník. „Jsou vnímány jako bankomat, na který máme nárok, požadujeme od nich, aby byly dostupné nejsnazší možnou cestou, a vůbec

nevnímáme či nechceme vnímat, že by mohly mít jinou formu než dotace,“ dodává ekonom.

Česko totiž může využívat nejen evropské dotace, ale také takzvané finanční nástroje, tedy zvýhodněné úvěry či garance. „Na rozdíl od grantů zajišťují finanční nástroje dlouhodobou podporu a umožňují ‚recyklovat‘ peníze, které byly na začátku do fondů vloženy,“ vysvětluje Žáková z Evropské komise. Žáková však také upozorňuje, že Česku se dosud nedařilo výhodné úvěry využívat, přestože za ně „ručí“ svým rozpočtem EU. „Do budoucna je potřeba finanční nástroje posílit,“ dodává.

Finanční nástroje by mohly zredukovat závislost Česka na dotacích. Evropské fondy, které EU posílá do tuzemska v rámci své kohezní politiky, nyní tvoří více než 40 procent všech veřejných investic v zemi.

„Není pro nás dobrou vizitkou, že jsme ze všech členských států nejvíce závislí na kohezní politice. Více než 66 procent všech zdrojů rozpočtu EU k nám přichází z kohezní politiky, což by mělo zůstat i v období 2021 až 2027,“ varuje Zahradník.

5,6

O tolik procent se za jediný rok scvrknuł HDP vlivem koronavirové pandemie a s ní spojenými opatřeními.

20

bilionů korun bude mít rozpočet fondu obnovy. Česko bude moci z tohoto fondu čerpat asi 180 miliard korun, dalších 405 miliard si z něj vláda může výhodně půjčit.

Česko má vedle evropských kohezních fondů k dispozici také centrálně řízené programy. O jejich udělení ale musí čeští žadatelé soupeřit s konkurencí z celé Evropy. Peníze tak podpoří jen ty nejkvalitnější projekty, což řadu českých žadatelů odrazuje. Zisk dotace z kohezních fondů je pro ně snazší cestou.

Zahradník pak Česku vyčítá, že přidělené evropské fondy nedokáže na rozdíl třeba od Polska využít naplno. „Uvedu-li jeden ilustrativní příklad, tak od momentu našeho členství v unii jde přibližně 40 procent našich kohezních prostředků ve prospěch nejrozumnějších forem rozvoje dopravní infrastruktury. Bohužel, na rozdíl od zmíněného Polska to u nás není příliš vidět,“ uvádí ekonom.

Budoucnost bez dotací

Přestože nové programovací období evropských fondů začínající s rokem 2021 představuje pro Česko velkou příležitost, Zahradník příliš optimistický není. „Stali jsme se zajatci přístupu, který jsme si osvojili před 17 a více lety, a obávám se, že se nejsme schopni z tohoto začarovaného kruhu dostat sami. Vyléčí nás z toho až realita a léčba šokem, která nastane v čase přípravy na období po roce 2027. V té době budeme již někde na úrovni lehce nad 100 procenty průměru EU ukazatele HDP na hlavu,“ předpovídá ekonom České spořitelny.

Čím bude totiž Česko bohatší, na tím menší obálku peněz z EU bude mít nárok. Takový je totiž princip kohezní politiky EU – bohatší státy pomáhají chudším. Česko by podle Zahradníka po roce 2027 mohlo mít k dispozici o 40 procent méně peněz než nyní.

„Tato situace nás naučí se poohlédnout po jiných možnostech, které rozpočet EU nabídne. Měli jsme a máme stále dost času osvojit si alternativní možnosti financování, ale přesycené lehce dostupnou kohezí nás k tomu nic moc nenutí,“ uvádí Zahradník.

Po roce 2030 by se navíc Česko mohlo přehoupnout do klubu bohatších členských států a stát se takzvaným čistým plátcem. Do evropského rozpočtu by tedy odvádělo více peněz, než by z něj přijímalo. Tuzemsko se může stát plátcem nejen díky tomu, že postupem času bohatne, ale i kvůli úpadku jiných evropských ekonomik, jako je například Itálie či Španělsko.

Pokud by se Česko stalo čistým plátcem, bude pro něj členství v Evropské unii přesto výhodné. Evropské fondy totiž rozhodně nejsou tím hlavním benefitem členství v EU. „Peníze, které nám každoročně posílá unie, abychom mohli rychleji dohánět nejvyspělejší evropské ekonomiky, jsou sice skvělé, ale z ekonomického pohledu nejsou zdaleka nejdůležitější,“ podotýká viceprezident Svazu průmyslu

a dopravy Radek Špicar. „Tím nejvýznamnějším přínosem pro českou ekonomiku je bezcelní přístup na vnitřní trh EU s půlmiliardou zákazníků. Jsme exportní velmoc a v unii téměř neexistuje země, pro kterou by měl přístup na vnitřní trh tak velký význam, jako má pro nás. Vždyť do unie jde 80 procent našeho celkového exportu,“ zdůrazňuje Špicar.

Česká ekonomika se o průmysl a export výrobků opírá i během pandemie. Dominantní podíl na českém HDP má sice sektor služeb, ten se ale potýká s tvrdými dopady pandemie covidu-19. Česko je zároveň ekonomicky závislé na prosperitě okolních členských států. Pokud budou evropské země upadat, Česko nebude mít kam své produkty vyvázet. Právě proto je ekonomická obnova všech členských států klíčovou prioritou Evropské unie. Ta ukázala, že v případě krize je schopna přijmout bezprecedentní rozhodnutí, jako je například vytvoření fondu obnovy. Zda se členským státům včetně Česka podaří tohoto stěbla chytout, závisí především na nich samotných.

40

Česko by kvůli svému růstu a naopak úpadku jiných členských zemí po roce 2027 mohlo mít k dispozici o 40 procent méně peněz z unie než nyní. Čím je totiž země bohatší, na tím menší balík peněz z EU má nárok. Takový je princip unie – bohatší státy pomáhají chudším.

80

procent českého celkového exportu jde do unie. Nejvýznamnějším přínosem členství EU je pro naši ekonomiku bezprecedentní přístup na vnitřní trh unie.

Od našeho členství v EU dáváme asi 40 procent kohezních prostředků do rozvoje dopravní infrastruktury. Bohužel to u nás není příliš vidět.

Praha budoucnosti? Klimaticky neutrální

text: Ondřej Plevák, Euractiv.cz

foto: archiv HN

Evropské zelené a digitální cíle nejsou komplikace, ale příležitost. Na projekty dohlédne ‚koordinátor modro-zelené infrastruktury‘, říká primátor Prahy Zdeněk Hřib. Hlavnímu městu se ale zkomplikoval přístup ke klasickým evropským fondům.

Pomyslná propast mezi bohatou Prahou a ostatními kraji Česka je podle pražského primátora Zdeňka Hřiba (Piráti) mnohem menší, než se zdá z médií. Sám by si přál, aby jednotlivé regiony měly v Evropské unii silnější hlas, změnu ale v blízké době ne očekává.

Server Politico o vás napsal, že chcete udělat z české metropole „maják naděje pro liberály žijící ve středoevropském regionu“. Už teď vidíme na volbách, že Praha volí výrazně jinak než zbytek Česka. Nemůže podle vás další posun na této „liberální ose“ vést ke zbytečným rozkolům mezi regiony? Jak zabránit tomu, aby se tyto propasti nevytvářely, ale naopak zasypávaly?

Praha vždy volila jinak než ostatní regiony. Přestože samozřejmě chci, aby z Prahy bylo sebevědomé, otevřené a zelené město, tak rozhodně nevedu žádné tažení proti regionům. Naopak, v době pandemie se ukazuje, jak je spolupráce důležitá. My jsme například dalším regionům poskytli velkokapacitní vůz Fénix pro převozy až 12 pacientů na kyslíku najednou. Podobně jsme například zapůjčili Muchovu Slovanskou epopej do Moravského Krumlova, a to na dobu, než pro ni zajistíme důstojné umístění tady v metropoli.

Myslím si, že propast mezi Prahou a regiony je ve skutečnosti mnohem menší, než se zdá z médií. Problém je v tom, že jak se blíží volby, tak se pochopitelně celá řada politiků právě na tomto snaží získávat politické body. Premiér Andrej Babiš ukazuje fotky z náplavky, aby dokázal, že celému národu to kazí Pražáci. My jsme přitom naopak snižovali celorepublikový průměr náklady. Podobně se teď ministryně financí Alena Schillerová snaží tvrdit, že Praha málo investuje, což není pravda. Ona sama je přitom zodpovědná za gigantický schodek veřejných financí. Hlavní město si počíná jako dobrý hospodář i v této nejisté době. Politici, kteří hrají na tuto notu, tím škodí celé společnosti. Snižují soudržnost, která je v dnešní době velice důležitá.

Kdybychom to vzali z hlediska bohatství, tak i v tomto smyslu je Praha v Česku pomyslným ostrůvkem. Podle dat Eurostatu patří mezi nejbohatší regiony EU. Jak je možné, že se právě české město řadí po bok západních metropolí?

Určitě je to dáno i způsobem, jakým Eurostat vyhodnocuje data. Kdyby nepočítali Prahu pouze jako město, ale jako celý urbánní region, celou oblast i se Středočeským krajem, tak by ta statistika vyšla jinak. Je ale nutné zdůraznit dvě věci. Hodnoty, které vznikají obecně ve velkých městech, jsou potom využívány k rozvoji celé země. V Praze vzniká 25 procent HDP, z daní však dostane pouze sedmi-procentní podíl. Zbytek jde pochopitelně do regionů a na tom není nic špatného. Města všude ve světě fungují jako technologická, obchodní, intelektuální centra, jsou ekonomickými motory zemí.

Je také nutné říct, že je významný rozdíl mezi HDP vytvořeným v Praze „ekonomickým výkonem území“ a městským rozpočtem. Tyto dvě záležitosti na sebe v Česku nejsou nijak navázané. Města a obce jsou placeny převážně podle počtu registrovaných osob pomocí rozpočtového určení daní, všechny ostatní zdroje financí jsou minoritní. Postavení v žebříčku Eurostatu tedy ve skutečnosti nemá vliv na to, kolik máme prostředků na řešení výzev dnešní doby, ať už jde o ekologii, dostupné bydlení, nebo dopravní infrastrukturu.

Rozpočet Evropské unie funguje tak, že čím je region bohatší, tím nižší potřebuje pomoc, a tím pádem dostává méně evropských peněz. Konkrétně jde například o to, že tyto regiony mají nárok pouze na nižší míru spolufinancování projektů. Jak velký problém to pro Prahu je?

Omezená míra spolufinancování evropských projektů se do městského rozpočtu promítá negativně. Jsme na tom bití, protože když započítáme veškeré zdroje, tak do všech měst a obcí teče na jednoho obyvatele prakticky stejný objem peněz. My navíc musíme poskytovat servis více lidem, než jich v Praze oficiálně žije, protože ne všichni jsou registrovaní. Zároveň ale není pravda to, co občas slyším, že do Prahy netečou žádné evropské dotace. Z těchto zdrojů se financoval například Negrelliho viadukt,

Zdeněk Hřib

primátor hlavního města Prahy

Člen České pirátské strany původem ze Zlínského kraje vystudoval lékařství na Univerzitě Karlově. Před politickou kariérou působil ve veřejném i soukromém sektoru, věnoval se především technologiím ve zdravotnictví.

Do čela hlavního města se dostal po volbách v roce 2018.

Do povědomí se zapsal například sporem s Pekingem, který skončil vypovězením partnerské smlouvy ze strany čínské metropole. V kontextu zahraničních vztahů kladě důraz na ochranu lidských práv.

V roce 2020 ho server Politico zařadil mezi 28 nejvlivnějších osobností Evropy.

Společně s primátory dalších tří metropolí zemí visegrádské čtyřky vytvořili Pakt svobodných měst, kterým se vymezili proti politice vlád svých zemí.

na Strakonické by měl díky těmto penězům vzniknout nový jízdní pruh pro MHD. Díky fondům stavíme školky, komunitní centra, kupujeme elektrobusesy, trolejbusy.

Nižší procento spolufinancování nás limituje, ale hledáme společně s našimi partnery způsoby, jak se vyhnout národním obálkám úplně a poskytnout městu přímý přístup k financování z EU. Už teď existují mechanismy a programy zaměřené na regiony, naše návrhy jsou v souladu i s aktivitami největší evropské sítě měst Eurocities a Evropského výboru regionů. Možností, jak dosáhnout na peníze z EU, bude každopádně dost. Můžeme využít například nový Modernizační fond nebo tzv. fond obnovy.

U evropských fondů bych ještě zůstal. V novém období 2021-2027 už Praha nebude mít vlastní operační program. Co to pro ni bude znamenat?

O vlastní operační program jsme skutečně přišli a pro mě to není úplně pochopitelné, protože všechny ukazatele plníme, řadu z nich plníme i lépe než některé jiné operační programy. Vůbec tedy nechápu, proč ministerstvo pro místní rozvoj, společně s vládou, dospělo k tomuto rozhodnutí.

Rozdíl spočívá v tom, že zatímco doteď jsme si priority vytyčovali sami a evropské peníze jsme administrovali napřímo, teď se budeme muset hlásit do programů řízených ministerstvy. Priority a potřeby Prahy jsou často velmi specifické a odlišné od priorit jiných regionů, proto není vždy úplně snadné vejít se do nastavení celonárodních programů. Odbor evropských fondů na magistrátu je zapojený do vyjednávání, příprava operačních programů probíhá. Snažíme se v nich zohlednit naše priority, ať už jde o pražskou obálku v IROP (Integrovaném regionálním operačním programu, ze kterého může Praha nově čerpat, pozn. red.), tak i ve formě připomínkování různých dalších nástrojů. Pochopitelně chceme do tohoto procesu zapojit i městské společnosti a městské části, protože o jejich projekty půjde také. Prostředky vyjednáváme i pro pražské neziskové organizace či podnikatele.

Na jednání se Středočeským krajem bude velkým tématem koncepce nazvaná Integrovaná strategie pro ITI (Integrated Territorial Investment, tedy integrované územní investice) Pražské metropolitní oblasti. Dokument vzniká na principu spolupráce v území, identifikuje společné problémy a potřeby, které se v co nejvyšší míře snaží pokrýt z prostředků operačních programů. Je však limitovaný aktivitami a alokacemi, které mu ministerstva dovolí. Doufáme, že se stane základem pro širší spolupráci, když operační programy nestačí.

Posunul bych se k tzv. zelené politice. Praha je jedním z nejzelenějších měst na světě. Jak konkrétně chce hlavní město v tomto trendu pokračovat?

Daří se nám plnit závazek, že během osmi let bude v Praze vysázen milion stromů. Pokud jde například o centrum města, tak během právě probíhající rekonstrukce Václavského náměstí by měly přibýt dvě nové aleje, dojde tedy téměř k „zalesnění“ dolního konce náměstí. Stromy sázíme i v prstenci dále od města, u Lítoznice vzniká nový les na ploše zhruba pět hektarů.

Chceme, aby ve městě fungovala pozice koordinátora modro-zelené infrastruktury, který bude

dohlížet na to, že připravované investiční projekty respektují všechny moderní zelené trendy. Bude dbát na to, aby nebylo nutné projekty později nějakým způsobem přehodnocovat.

Mezi další opatření patří revitalizace parků a trávníků, stejně jako vodních prvků v ulicích, na což chceme využít například prostředky v rámci IROP. Město jako „tepelný ostrov“ a s tím spojené vlny veder mají samozřejmě negativní dopad na zdraví lidí a kvalitu života. Zároveň se z operačních programů podařilo získat podporu pro zelené projekty zaměřené na přestavbu energeticky náročných městských budov, snižování energetické náročnosti v provozu metra nebo elektromobilitu.

Co se týče podpory cyklistiky z evropských zdrojů, bohužel stávající nastavení EU fondů podporu výstavby cyklostezek v Praze neumožňuje. Pro financování v dalších letech je aktuálně ve vyjednávání její podpora z nového fondu obnovy.

Obecně můžu říct, že hlavní město bere boj s klimatickými změnami velmi vážně, což dalo najevo mimo jiné svým klimatickým závazkem. Ten spočívá v přijetí cíle snížit emise CO₂ v Praze minimálně o 45 procent do roku 2030, a to oproti roku 2010, a klimatické neutrality nejpozději do roku 2050.

„Zelená linka“, která prochází v podstatě všemi evropskými programy, je velice výrazná také v novém fondu obnovy. Předseda Evropské rady Charles Michel vyzval k tomu, aby se do přípravy a implementace národních plánů obnovy, které zemím tyto evropské zdroje odemknou, co nejvíce zapojily i regiony a města. Vidíte ze strany české vlády ochotu jim toto umožnit?

V debatě s Charlesem Michelem na půdě Výboru regionů jsem i já upozorňoval, že národní vlády v řadě zemí zapojují regiony a města do těchto debat pouze formálně, nebo případně vůbec. Michel souhlasil a přislíbil, že města a regiony se na jeho podporu mohou spolehnout. Uvidíme, jak se tato podpora projeví v dalších fázích vyjednávání.

Co se týče tuzemských vyjednávání, tak je pravda, že diskuse s regiony probíhají, a to například na platformě Svazu měst a obcí ČR. Na druhou stranu otázka zapracování požadavků měst už tak jednoznačná není, protože zatímco ministerstvo průmyslu a obchodu vidí požadavky EU na „green and smart“ (v překladu zelené a chytré – pozn. red.) jako nějakou komplikaci, my v Praze bychom k těmto tématům rádi přistupovali mnohem více proaktivně.

Společně s dalšími primátory hlavních měst visegrádské čtyřky jste do rozdělování prostředků ze zmíněného fondu obnovy chtěli více promluvit. Má tento Pakt svobodných měst nějaké konkrétní výsledky, anebo se jedná spíše o symbolickou iniciativu?

Podařilo se nám dosáhnout dílčích úspěchů, protože na základě aktivity tohoto paktu se do pokynů RRF (Nástroj na podporu oživení a odolnosti, největší část fondu obnovy EU, pozn. red.) podařilo implementovat výzvu k zapojení regionů a měst. Podařilo se například také vyjednat navýšení prostředků na udržitelný rozvoj měst. Pakt svobodných měst má nicméně velice důležitou i tu deklaratorní rovinu, kdy metropole zemí visegrádské čtyřky vysílají jasný signál, že ve střeoevropském regionu jsou silní aktéři hlásící se k liberálním

Vzpomínám si na minulé předsednictví Česka v Radě Evropské unie, skoro bych tedy řekl, že k úspěšnosti tentokrát stačí poměrně málo – aby neskončilo předčasně.

„Je patrné, že v rámci EU existuje jasné vědomí, že investování na regionální úrovni je efektivnější a napomůže lepšímu naplňování unijních priorit,“ říká Zdeněk Hřib, který je pro prosazení silnější role regionů v unii.

a progresivním hodnotám a ke klíčovým a ambiciózním cílům Evropské unie, jako jsou Green Deal nebo digitalizace. Probíhají pravidelná pracovní jednání a výměna know-how v oblasti klimatické politiky, covidových opatření, ale také v oblasti lidských práv.

Narazili jsme už na Výbor regionů, poradní orgán EU, kde reprezentujete Prahu. Jakým směrem se podle vás bude role regionů v následujících letech vyvíjet? Posílí svůj hlas?

Já bych byl určitě rád, kdyby se podařilo prosadit silnější roli regionů, ale zároveň v tuto chvíli neočekávám výraznou decentralizaci. Je nicméně patrné, že v rámci EU existuje jasné vědomí, že investování na regionální úrovni je efektivnější a napomůže lepšímu naplňování unijních priorit. Pevně tedy doufám, že se postupně dostaneme ke skutečnému posílení role regionů. Výbor regionů každopádně považuji za velice důležitou poradní platformu pro Evropskou komisi a Evropskou radu.

Z hlediska rozdělení sil v EU nicméně stále hrají prim národní státy. Když se podíváme na evropskou a potažmo zahraniční politiku české vlády, dělal byste něco výrazně jinak?

Bývalého šéfa diplomacie Tomáše Petříčka jsem vnímal jako dobrého ministra, ať už v zahraničních otázkách, nebo v reakcích na bezpečnostní hrozby. Praze byl vždy oporou. Naopak zasahování prezidenta do zahraniční politiky, například v rovině sbližování s Ruskem nebo s Čínou, a relativizace bezpečnostních rizik a otázek porušování lidských práv, tak to si myslím, že je jednoznačně problém. Pochopitelně u premiéra je zde stále střet zájmů v rovině evropských dotací.

Myslím si, že by Česko mělo být více aktivní v podpoře a využívání možností v zelené a digitální transformaci ekonomiky. I z vyjednávání o rozdělování evropských financí mám pocit, že to vláda vnímá spíše jako komplikaci než jako příležitost.

Česko čeká ve druhé polovině příštího roku předsednictví Rady EU. Praha v něm bude určitě hrát z organizačního hlediska důležitou roli. Co je podle vás zapotřebí k tomu, aby toto předsednictví bylo úspěšné?

Vzpomínám si na minulé předsednictví (v roce 2009, pozn. red.), skoro bych tedy řekl, že k úspěšnosti tentokrát stačí poměrně málo – aby neskončilo předčasně. Musíme k této příležitosti přistupovat proaktivně a využít ji k propagaci českých priorit v EU a také ke zlepšení obrazu Česka v Evropě. Ten je totiž kvůli chování vlády v průběhu pandemie poškozený a je potřeba ho zlepšovat.

Nezbytná bude kvalitní komunikace s Francií a se Švédskem, které budou předsedat před námi a po nás. Pochopitelně je nutné stanovit si také jasné priority předsednictví, já bych si dokázal představit, že by mohlo jít například o otázky daňových rážů. Uvidíme, jestli příští vláda nebude chtít priority nějakým způsobem přehodnocovat.

Praha může pomoci poskytnutím prostorů, jak přímo v hlavním městě, tak v případě Pražského domu v Bruselu. V tomto ohledu jsme samozřejmě připravení. I my budeme mít svoje priority – zelená a digitální témata nebo aktivity podporující cestovní ruch. Budeme chtít Prahu představit jako inovativní město.

text: Filip Grygera

foto: SAB Aerospace, VRgineers

Česko, země inovací? Zatím spíš vládě navzdory

Virtuální showroomy, vytištěný dům, výroba vody ze vzduchu. To jsou příklady nedávných českých inovací. K dalším může přispět nová státní politika, která má z průměrné země z hlediska zavádění nápadů do praxe udělat výzkumného lídra. K tomu je třeba více peněz i řada změn.

Celkové české výdaje na výzkum a inovace dlouhodobě rostou. V roce 2019 se blížily dvěma procentům HDP, což Česko v žebříčku OECD řadí na 18. příčku na světě. Ministerstvo financí ve státním rozpočtu na letošek vyčlenilo 37,5 miliardy korun, v příštích dvou letech se předběžně počítá s 38 miliardami ročně. Odborníci se však shodují, že je to málo. V celkových číslech jsme pod evropským průměrem a za lídry zaostáváme. Třeba Švédsko předloni investovalo 3,4 procenta HDP, Izrael dokonce téměř pět procent HDP. „Chceme-li být nadále subdodavatelskou ekonomikou, podpora je asi dostatečná. Aspirujeme-li výš, chceme-li se stát bohatou zemí s ekonomikou založenou na inovacích, tak jistě není,“ hodnotí Ilona Müllerová, místopředsedkyně Akademie věd.

Je si toho vědoma i vládní Rada pro výzkum, vývoj a inovace, s ministerstvem financí vyjednává o navýšení peněz v rozpočtu. Kromě toho se jedná i o části financí z Národního plánu obnovy. „Z prostředků Evropské unie by měly na vědu a výzkum být čerpány v letech 2022–2026 mimořádné zdroje ve výši 12,5 miliardy korun,“ uvádí Pavel Baran, první místopředseda zmíněné rady. Cílem je dostat se v roce 2025 na 2,5 procenta HDP.

Lépe než stát se k inovacím staví firmy, jejich vydané peníze do vývoje se od roku 2011 zdvojnásobily. V Česku však chybí rizikové investice a podpora inovací v prvotní fázi. „Chybí tu kultura drobných investorů, kteří pošlou start-upu sto či tři sta tisíc korun. Investiční kultura je v plenkách. Bohužel hodně lidí odejde do zahraničí, aniž by museli. To si stát musí uvědomit a snažit se chytré lidi s nápady udržet,“ myslí si Jan Svoboda, spoluzakladatel fondu Prime Fund, zaměřeného právě na investice do inovací.

Nízká efektivita vydaných peněz

Z analýz výzkumné rady vyplývá, že Česko má málo patentů i špičkových projektů – takzvané excelence.

Vážne mezinárodní spolupráce, vzdělávání je zastaralé. Ve výzkumu není moc žen, jejich potenciál leží ladem. „Problém je i nedostačující spolupráce akademického prostředí s firmami. Příkládám to slabé snaze o komunikaci vůči firmám a tomu, že máme málo případů úspěšné spolupráce. Slabiny vidím i v tom, že firmy o programech na podporu mnohdy nevědí, programy jsou byrokraticky náročné a často jen pro specifické a spíše výrobní firmy,“ hodnotí Lukáš Sedláček, zakladatel dynamické vzdělávací platformy pro inovace ELAI.

Problém jsou i chybějící odborníci a v akademické sféře je časté neefektivní řízení lidských zdrojů. Málo firem se v tuzemsku dosud zaměřovalo na vyšší přidanou hodnotu. To se však mění, mezi investicemi dojednanými přes CzechInvest tvořily vloni ty s vyšší přidanou hodnotou dvě třetiny.

Od letoška může podpora vývoje a inovací nabrat novou dynamiku, díky strategickému plánu pro příští roky. Stát se chce více zaměřit na vyšší přidanou hodnotu a na snížení byrokracie, zvýšení povědomí o patentech. Chce motivovat české experty, aby neodcházeli do ciziny. Více žen má přilákat možnost předat a opět převzít projekt kvůli těhotenství či rodičovské dovolené a uznatelnost nákladů na péči o děti. Podle akademičky Müllerové by se měl stát zaměřit i na inovace jinde než v průmyslu. „Bohatší země tvoří významnou část svého HDP službami. Je proto možné, že staneme-li se i my inovativnější a bohatší zemí, budou větší roli hrát inovace jiné než technologické,“ říká Ilona Müllerová.

Pandemie jako akcelerátor

K plánovaným cílům směřuje mimo jiné projekt Technologická inkubace, který letos spustí CzechInvest. Agentura v rámci něj podpoří přes 300 start-upů. Velký potenciál má i nově vznikající inovační centrum Brain 4 Industry v Dolních Břežanech. Zaměří se na digitalizaci malých a středních podniků a využití umělé inteligence ve výrobě, firmám usnadní vývoj produktů.

Nosič české firmy
SAB Aerospace vloni
vynesl do vesmíru
53 družic najednou.

Technologické inovace v posledních měsících ovlivnila pandemie. Z průzkumů Asociace malých a středních podniků a živnostníků a Národního centra průmyslu vyplynulo, že téměř polovina firem omezila investice do inovací, v průměru kolem 50 procent. Podle Lukáše Sedláčka krize negativně dopadla na start-upy a firmy, které musely omezit či zastavit činnost. „Když jim neposkytneme pomoc, na rozdíl od zahraničí, pak české projekty, i ty nadějně, pravděpodobně zkrachují, vyklidí pole a my přijdeme o značný potenciální budoucí příjem a další rozvoj české ekonomiky a společnosti,“ podotýká Sedláček.

Stát investice do inovací nekrátil. Jediný velký výzkumný projekt, na který se zatím hledají peníze, je plánované virologické centrum. „O něm již řadu měsíců jedná vedení Akademie věd s vládními představiteli. Z posledních informací plyne, že je zvažována varianta realizace v gesci Ústavu organické chemie a biochemie Akademie věd,“ uvádí Pavel Baran z vládní výzkumné rady.

Investiční
kultura je
v plenkách.
Hodně lidí
odejde
do zahraničí,
aniž by
museli. Stát by
se měl snažit
chytré lidi
udržet.

Pandemie rychle nastartovala inovační aktivity využitelné v boji proti ní. Výsledkem je třeba několik ochranných masek a štítů. Největším úspěchem byl volně šířitelný model štítu pro 3D tisk od Josefa Průši z firmy Prusa Research, kterého se na světě vyrobily miliony. Síla českých technologií se ukázala i v nanotextiliích. Dvě české firmy – SPUR a Pardam Nano4fibers vyvinuly vlastní materiály, stejně jako roušky a respirátory z nich.

K dalším novinkám vzešlým z covidu patří ultracitlivé PCR testy a testy ze slin firmy Diana Biotechnologies, test k odhalení viru zrakem díky změně barvy z centra CEITEC Masarykovy univerzity, čip pro detekci covidu ze spolupráce Univerzity Pardubice a firmy IQ Structures nebo stěrový set k samoodběru vzorků od Akademie věd a firmy Riocath. Potenciál mají i plicní ventilátor nebo sterilizační čistička vzduchu z ČVUT.

On-line školení i nákupy

Veřejná i soukromá sféra hodně investovala do on-line komunikace. Řeší se tak i personalistika, školení, přejímky výrobků. Hromadné akce se změnily na videokonference a webináře. Začaly fungovat virtuální veletrhy a tematické kooperační akce, na nichž firmy hledají partnery. To vše zvedlo nároky na servery a sítě, a aby firmy ušetřily, začaly víc využívat cloudu a hostingové služby.

Uzávěry obchodů obrovsky podpořily rozvoj e-shopů. Ty však kvůli silné konkurenci musely hodně inovovat. Přibývá 3D modelů zboží, prosazují se chatboti. Služby pro e-shopy se začínají prolínat s bankovními. Příkladem je projekt Mall Pay od Mall Group a ČSOB. Na podzim získal licenci poskytovatele platebních služeb a může vydávat i platební karty.

Přineslo to i zpřesňování a zrychlování logistiky. Zvýšení jistoty dopravy zásilek nabízí třeba nový software Foxdeli. Zrychluje expedici, snižuje nároky na administrativu a vyhodnocuje spolehlivost dopravců. Hodně investuje mladý dopravce Wedo, který u dálnice D1 staví logistické centrum s automatickou třídící linkou a od Mall Group převzal automatické výdejní boxy. Význam takových boxů nyní roste, start-up Lockers.ai proto získává úspěch s technologií, která umožňuje sdílet volnou kapacitu boxů.

Progresivní firma DoDo, zaměřená na chytrou městskou logistiku, vloni získala strategické partnery a rozšířila služby do Německa a Maďarska. Nové investice získal i start-up Wereldo, který vyvinul software pro optimalizaci nákladů transportu zboží na základě tržních cen. Mezi náročnějšími klienty se prosazují chytré palety firmy Adastra, fungující na principu internetu věcí, díky nimž lze mít dobrý přehled o pohybu zboží včetně teploty prostředí.

Nové kapacity pro digitalizaci

Pandemie urychlila digitalizaci zdravotnictví. Dnes jsou centralizované údaje o počtech nakažených i o kapacitách nemocnic, běží chytrá karanténa a rezervací systém pro testování a očkování. A ve sněmovně už leží zákon o elektronizaci zdravotnictví založený na decentralizovaném systému, v němž bude možné sdílet zdravotní záznamy přes šifrovaný kanál.

V digitalizaci se toho poslední dobou událo více. „Byly to některé projekty ze státní správy – dálniční

známky, sčítání lidu. Každý z nich mohl posloužit jako spouštěč či alespoň ukázka toho, že to jde, že to někdo umí a že digitalizace je opravdu potřeba," míní Illya Pavlov, ředitel firmy Acamar, jež centrem pro výzkum a vývoj poskytuje konzultace a zajišťuje IT experty. Důležitý je od letoška platný zákon o bankovní identitě, která umožní využívat bankovní identitu pro komunikaci s firmami, obchody a úřady.

Větší využívání on-line služeb zvyšuje nároky na rychlost internetového připojení. V tom Česko zaostává, i když poskytovatelé sítě vylepšují. Trendem je zavádění optických sítí až do bytů, kvůli jejich rychlejšímu rozšiřování se spojily do společného projektu T-Mobile a Cetin. Rychlost se zvyšuje i u metalických sítí bondingem – sružováním dvou pomalejších linek do jedné rychlejší služby.

Mobilní operátoři současně budují 5G síť. Po podzimní aukci kmitočtů se letos očekává jejich velký rozvoj, podle map pokrytí je na tom zatím nejlépe Vodafone. Rozmach 5G je důležitý hlavně kvůli internetu věcí a Průmyslu 4.0, i když řada firem už k tomu využívá síť úzkopásmového rádiového signálu.

Současně roste i potřeba kapacit datových center. To největší v Česku firma TTC v Praze nově rozšířila. Další v metropoli postavila firma Acronis, která buduje celosvětovou síť. Nové datové centrum hodlá v blízkých letech postavit i Seznam.cz.

Umělá realita a inteligence

Dynamickým oborem je nyní virtuální a rozšířená realita. Úspěšný je v tomto směru projekt Virtuloc, který si k prezentaci virtuálních showroomů vystačí s běžným webovým prohlížečem. Častěji však firmy sázejí na speciální brýle. Firma Virtual Lab při pandemii nabídla programy pro klienty domovů seniorů nebo na trénink zdravotníků pro obsluhu JIP. Společnost CIE consulting má zase kromě školení ve firmách programy na výcvik záchranářů či pro děti v nemocnicích a chce se zaměřit i na řidiče hromadné dopravy. Start-up VRgineers s francouzským partnerem vyvinul zařízení pro virtuální realitu přenosné v kufříku.

Češi se podílejí i na rozvoji využívání umělé inteligence. Ze start-upu 24 Vision vzešel systém, který za pomoci neuronových sítí a umělé inteligence umí přímo na výrobní lince odhalit vady výrobků.

Významná je pro Česko také instalace nového superpočítače Karolina v ostravském centru IT4Innovations. Po spuštění v první polovině roku se zařadí mezi 50 nejvýkonnějších počítačů světa. Zajímavý je i projekt Basil z plzeňské univerzity a dvou bavorských firem. Umožňuje nesoběstačným lidem ovládat počítač mozkem, a tak jim ulehčí pobyt v domácnosti.

Roboti a tisk součástek

Průmysl 4.0 se v Česku rozšiřuje pomalu, řada firem o něm nemá dost povědomí a na trhu chybí odborníci. Jen asi čtvrtina výrobců naplno využívá možnosti digitálního dvojčete, díky němuž lze vychytat chyby ještě před zavedením do výroby. V automatizaci je nejdále automobilový průmysl, jinak je výrobní sektor pozadu. Roboty české firmy většinou dovážejí, ale je zde zastoupený i vývoj. Západočeská univerzita v Plzni nedávno představila obratného robota, kterého dokáže rychle naprogramovat i běžný operátor výroby. Vývoji autonomních robotů se věnují také experti na ČVUT, získali

Headset pro virtuální realitu od start-upu VRgineers získal i cenu za design Red Dot.

10

Přes 10 miliard korun by mělo v letošním roce přijít z Evropské unie do Česka na podporu výzkumu, vývoje a inovací. S takovou částkou počítá ministerstvo financí ve výdajích státního rozpočtu.

na něj asi 30 milionů korun od americké Agentury ministerstva obrany. V zavádění Průmyslu 4.0 firmám pomáhají i cvičné továrny – testbedy, v nichž si mohou vyzkoušet všechny technologie. V provozu už jsou při ČVUT v Praze, na Vysoké škole báňské v Ostravě a v Jihočeském vědeckotechnickém parku. Další se buduje na CEITEC VUT v Brně.

Nejen v průmyslu se prosazuje 3D tisk. Velmi progresivní je už zmíněný Josef Průša, který se stal i loňským EY Podnikatelem roku. Vyrábí špičkové 3D tiskárny, jejichž prodeje vloni o polovinu vzrostly. Chystá se zavést i výrobu plošných spojů a vybudovat vstříkolisovou továrnu pro výrobu z plastového odpadu. Českým průkopníkem 3D tisku z betonu je sochařsko-architektonický ateliér Scoolpt. Ten stojí za experimentálním plovoucím obytným domem Prvok, který je nyní nabízen k pronájmu. Inovaci 3D tisku z kovu zas přinesli vědci z Vysoké školy báňské. Vytvořili digitální model součástky do obráběcích strojů, která je optimalizovaná na co nejmenší hmotnost. Poznatky bude možné využít i při další výrobě.

Energetika pro budoucnost

V areálu Ústavu fyziky plazmatu Akademie věd vloni začala stavba nového tokamaku, zařízení pro jadernou fúzi. Zařízení Compass-U má být podporou pro mezinárodní experimentální reaktor ITER a demonstrační fúzní elektrárnu DEMO. Měl by začít fungovat za dva roky.

Pokrok v bezpečnosti jaderných elektráren udělali vědci z ČVUT a Akademie věd. Získali patenty na zvýšení životnosti a bezpečnosti provozu palivových článků. Na palivový proutek se nanese tenká vrstva diamantu, která palivo ochrání při vysokých teplotách. Výroba elektřiny se zlevní o 20 procent. Z ČVUT a Západočeské univerzity pochází takzvaný teplátor, který využije čerstvé i vyhořelé jaderné palivo k výrobě tepla, a to levněji než z uhlí či plynu. Firma PBS Brno se pak s pěti ev-

Výzkumný a zkušební letecký ústav v Brně plánuje do roku 2030 vytvořit první českou družicovou síť.

ropskými partnery podílí na vývoji membránového reaktoru na amoniak. Technologie má čistý provoz jako ta na palivové články, ale o dost jednodušší na získávání a skladování paliva.

K pokroku v zavádění chytrých elektrických sítí, smart grids, přispívá projekt přeshraniční spolupráce distributora EG.D a slovenského partnera. Chytrá síť ACON na pomezí Moravy a Slovenska má letos před sebou investice za 800 milionů korun, celý projekt má být dokončen za tři roky. Rozvíje se i chytré mikrosítě. Firma Grideo spolu s vědci z ČVUT otestovala prototyp inteligentního předávacího místa, které nabídne zvýšený energetický komfort v bytových domech.

V chytrých sítích hrají velkou roli technologie na uchování energie. Postarají se o vyrovnávání výkyvů, v blízkých letech to budou hlavně bate-

riová úložiště. Jedno nové vyzkoušely firmy ČEZ a ČEPS v areálu elektrárny Tušimice a v létě chtějí spustit komerční provoz. Centrum výzkumu Řež se zaměřilo na jinou technologii. Pracuje na zařízení, které bude ukládat přebytky energie v podobě tepla do slitiny hliníku a křemíku.

Nejen v energetice jsou využitelné unikátní české akumulátory HE3DA na bázi nanotechnologií, které mají velkou kapacitu a rychle se nabíjejí. Společnost Magna Energy Storage v září otevřela v Horní Suché továrnu na jejich výrobu, čímž se Česko zařadilo mezi hlavní aktéry Evropské bateriové aliance.

Ekonomika ruku v ruce s ekologií

V Česku je několik nových aktivit v oblasti cirkulární ekonomiky. Společnost rPET InWaste dokončila stavbu první české továrny na recyklovaný PET, se začátkem výroby se počítá v červnu. Přispěje tím k českému závazku v rámci EU, že do roku 2025 musí být v PET lahvích podíl recyklátu aspoň 25 procent a o pět let později 35 procent. K tomu se však plasty v Česku zatím málo třídí. Pomoci by mohl nový separátor plastů ze Západočeské univerzity, který umí na principu statické elektřiny třídít plasty s 99procentní čistotou. Dracený PET využívá i firma Silon, a to na výrobu nového polyesterového vlákna Sofisil. Materiál z něj je po použití znovu recyklovatelný.

Významný ekologický přínos by mohla mít dvě zařízení z půdy ČVUT, která umí vyrábět vodu ze vzduchu. Systém S.A.W.E.R., na němž se podílela i Akademie věd, se na podzim představí na EXPO v Dubaji. Letos se k němu přidalo malé zařízení MAGDA, které má sloužit jako mobilní zdroj vody s denní produkcí 10 litrů.

Do kosmu i do těla

České letectví se zaměřuje i na vývoj dronů. Světově úspěšnou se stala firma Primoco UAV, která vloni navýšila tržby a jedná o kontraktech za více než miliardu korun. Pro českou policii testovala koncept ochrany hranic a jedná o zapojení do integrovaného záchranného systému.

Kunovický start-up MobisOne pracuje na vývoji bezpilotního letounu kombinujícího výhody vertikálního letu a přistání kvadrokoptér s úsporným letem na křídlech. Tento nápad podpořil i tuzemský kosmický inkubátor Evropské vesmírné agentury ESA, který letos po pěti letech ukončí program. „Během působení vybral 31 start-upů, z nichž většina je českých a podle mých informací získalo investora už 11 projektů,“ říká Lukáš Sedláček. ESA projevila zájem třeba i o podvodní stanici Hydronaut, jejíž stísněný prostor lze využívat k tréninku hasičů, paleontologů, potápěčů a astronautů.

Češi sbírají úspěchy v oblasti malých satelitů. Výzkumný a zkušební letecký ústav v Brně, který před čtyřmi lety dostal na oběžnou dráhu první českou družici, nyní navázal druhou s názvem VZLUSAT-2. Ústav plánuje do roku 2030 vytvořit první českou družicovou síť. Ještě úspěšnější je brněnská firma SAB Aerospace. Navrhla nosič, takzvaný dispenser, který dokáže najednou do vesmíru dopravit až 16 menších satelitů nebo 96 nanosatelitů. Letos na konci dubna se takto podařilo na raketě Vega vynést na oběžnou dráhu Země celkem šest satelitů. Firma pracuje i na dalších projektech, nově začíná s vývojem družice pro dálkový průzkum Země.

text: Kateřina Zichová, Euractiv.cz

foto: archiv HN

Uhlí musí z kola ven

Konec uhlí, obnova krajiny, rozvoj obnovitelných zdrojů energie a přesměrování průmyslu na sektory šetrnější k životnímu prostředí. To vše mají před sebou české uhelné kraje.

Členské země Evropské unie včetně tuzemska se zavázaly, že se sedmadvacetičlenný blok stane do roku 2050 klimaticky neutrálním. Aby tohoto cíle dosáhly, budou muset výrazně snížit emise skleníkových plynů. Klimatická neutralita totiž v praxi znamená, že bude unie vypouštět pouze takové množství emisí, které je schopná pohltit.

Klíčem k úspěchu je náročný a drahý proces – ozelenění energetiky a průmyslu. Podle dat z roku 2018 má největší podíl na vyprodukovaných emisích v Česku právě energetika (39,5 procenta). Tyto emise pocházejí převážně ze spalování hnědého uhlí v elektrárnách, které je zodpovědné za 25,4 procenta celkových ročních emisí v tuzemsku. Klíčovým krokem v dosažení klimatické neutrality je tak ukončení těžby a spalování uhlí. Na tom, kdy se tak stane v Česku, se vláda zatím neshodla.

Není tedy jasné, zda se v tuzemsku s uhlím definitivně rozloučíme už v roce 2033, nebo o pět let později, jak doporučila Uhlerná komise.

S transformací regionů pomohou peníze EU

Snížení emisí bude nejnáročnější pro uhelné a průmyslově zatížené regiony. Evropská unie na jejich dekarbonizaci uvolní miliardy korun, které jim pomohou s obnovou krajiny postižené těžbou, přetavením průmyslu na ekologičtější model a vznikem nových inovativních firem a pracovních míst. Tyto prostředky dostanou z nového speciálního fondu určeného výlučně pro ně.

V Česku na peníze z tzv. fondu pro spravedlivou transformaci dosáhnou tři kraje – Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský –, které se zároveň řadí mezi strukturálně postižené regiony. Peníze by tak navíc měly zároveň přispět k tomu, aby se rozdíl mezi regiony dále neprohlubovaly.

Slovy předsedkyně Evropské komise Ursuly von der Leyenové by měla finanční injekce z fondu pro

Nemůžeme si myslet, že 41 miliard z fondu pro spravedlivou transformaci bude stačit. I kdyby jich bylo 100, je to jen zlomek prostředků.

spravedlivou transformaci zajistit, aby žádný region nezůstal v přechodu k bezuhlíkové ekonomice pozadu.

Polsko, Německo, Rumunsko a Česko

Ve fondu pro spravedlivou transformaci je 17,5 miliardy eur. Česko si z něj má přijít na 1,4 miliardy eur (zhruba 41 miliard korun) a obdrží tak po Polsku (3,5 miliardy eur), Německu (2,2 miliardy eur) a Rumunsku (1,9 miliardy eur) čtvrtou nejtlustší obálku. Finance bude moci využít zejména na snižování emisí skleníkových plynů, ozelenění městské dopravy, rozvoj obnovitelných zdrojů energie, inovace a na rekvalifikaci pracovníků, kteří v důsledku uzavírání dolů a továren přijdou o práci.

Jak si české kraje mezi sebe 41 miliard korun z fondu rozdělí, zatím není jasné. V současné době o tom jednají s ministerstvem životního prostředí a ministerstvem pro místní rozvoj.

„Podle posledního návrhu ministerstev by měl zhruba 15 procent financí z fondu získat Karlovar-

Jen v ústecké energetické společnosti Sev.en Energy může zaniknout kvůli dekarbonizaci regionu až 6000 pracovních míst. Nejen tato firma, ale i ostatní velcí hráči v těžbě uhlí si chtějí co nejvíc těchto pozic udržet a zaměstnancům nabídnout práci, kterou přinese přeorientování byznysu na udržitelnější činnost.

ský kraj, 38 procent Ústecký a nejvíc, 46 procent, by mělo jít do Moravskoslezského kraje,“ sdělil hejtmán Karlovarského kraje Petr Kulháněk.

Jeden fond nestačí

Fond pro spravedlivou transformaci je pouze jedním dílkem do skládačky. „Nemůžeme si myslet, že 41 miliard z fondu pro spravedlivou transformaci bude stačit. I kdyby jich bylo 100, tak je to jen zlomek prostředků, které bude potřeba mobilizovat. Je nutné se soustředit na všechny možné nástroje,“ uvedl na debatě serveru Euractiv.cz, pořádané ve spolupráci s vydavatelstvím Economia a věnované uhelným regionům, europoslanec za ANO Ondřej Knotek.

Pro podporu zelených projektů je v současném víceletém unijním rozpočtu příležitostí hned několik. Ostatní zdroje nejsou k dispozici jen uhelným regionům, a mohou tak posloužit k financování projektů, na které prostředky z fondu pro spravedlivou transformaci nejsou určeny nebo jim na ně

nestačí. Proto si kraje musí dobře promyslet, jaké prostředky na co využijí. A přípravy krajských strategií už vrcholí.

„V případě, že bychom nedosáhli s některými z projektů na financování z fondu spravedlivé transformace, budeme samozřejmě hledat další dotační zdroje,“ upřesnil hejtman Kulhánek.

Ústecký kraj spoléhá na politiku soudržnosti, která prostřednictvím dotací z tzv. strukturálních fondů pomáhá stírat propasti mezi chudšími regiony a jejich vyspělejšími sousedy. „Ústecký kraj počítá s dalšími finančními zdroji například z Operačního programu Životní prostředí, Integrovaného regionálního operačního programu či modernizačního fondu,“ sdělil redakci tiskový mluvčí kraje Martin Volf.

Modernizační fond, který Ústecký kraj plánuje využít, je vedle zmíněného fondu pro spravedlivou transformaci další novinkou mezi unijními zdroji a má zafinancovat zejména dekarbonizaci energetiky. Peníze z něj poputují hlavně do teplárenství, rozvoje obnovitelných zdrojů a energetických úspor.

Svou pozornost na něj upíná také Moravskoslezský kraj. „Hodláme využít všechny dostupné prostředky, například i modernizační fond, který bude klíčovým nástrojem pro energetickou transformaci regionu,“ uvedla za kraj tisková mluvčí Nikola Birklenová.

„Ambice kraje je získat v novém programovém období asi 100 miliard korun ze všech dostupných evropských dotačních zdrojů. Zároveň bychom rádi využili i jiné než dotační zdroje,“ dodala. Moravskoslezský kraj má tedy zájem i o půjčky a záruky, které na ozelenění nabízí například program InvestEU a speciální úvěrový nástroj pod taktovkou Evropské investiční banky.

Horníky mohou přeškolovat na univerzitě

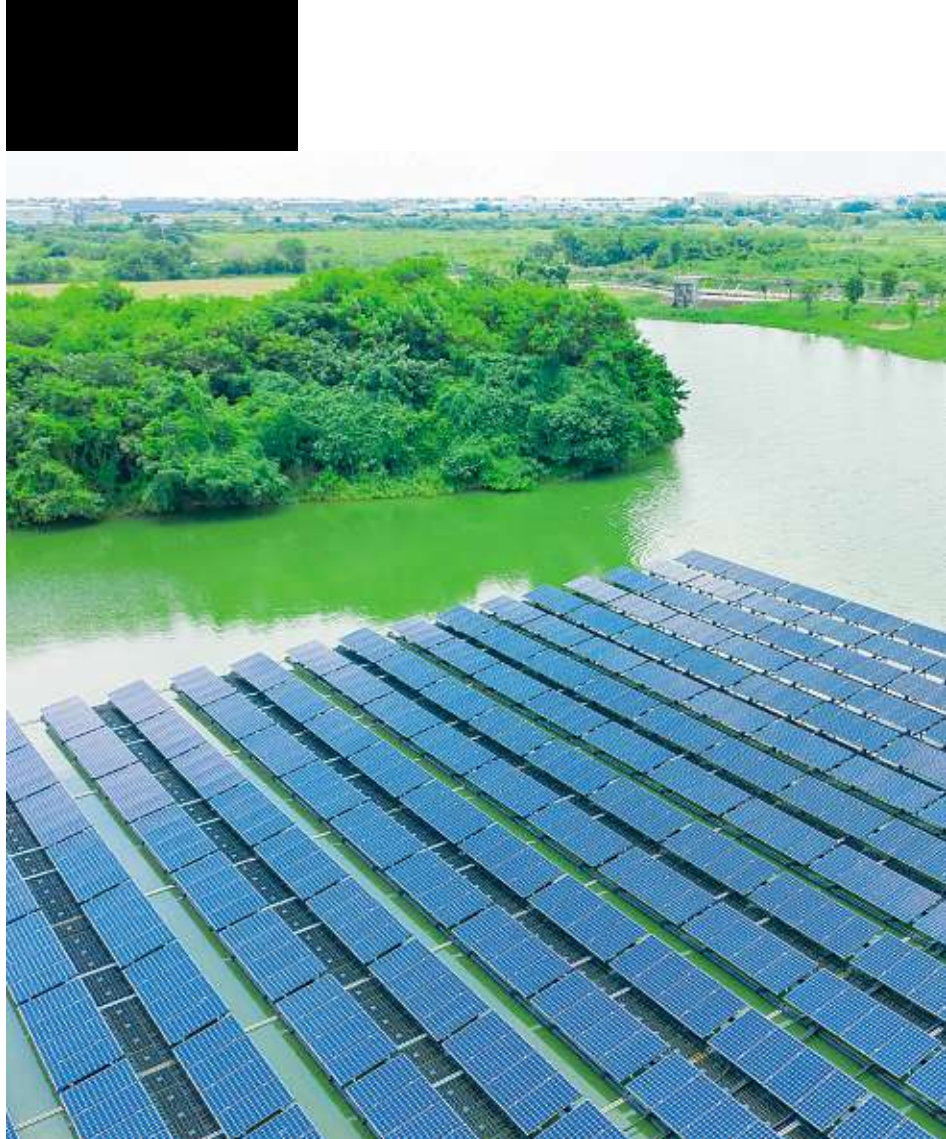
Uzavírání uhelných dolů, továren a proměna průmyslu za účelem zlepšení životního prostředí však s sebou nesou úskalí. Přepisují trh práce, ze kterého mizí pracovní místa ve znečišťujících sektorech.

To je aktuální pro Moravskoslezský kraj, kde v současnosti dochází k uzavírání posledních činných dolů na Karvinsku. Krajská agentura Moravskoslezský pakt zaměstnanosti (MS PAKT) tak nyní pomáhá s hledáním nového uplatnění propuštěných zaměstnanců či s jejich rekvalifikací.

„MS PAKT také připravuje projekt Kompetence pro 21. století, který má komplexně řešit zaměstnanost a uplatnitelnost lidí na trhu práce v kraji. (...) Projekty na podporu zaměstnanosti propuštěných pracovníků připravuje také úřad práce,“ doplnila mluvčí kraje Birklenová.

Pro Ústecký a Karlovarský kraj by mohla být podporou Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. „Univerzita podala na kraj záměr projektu na vybudování poradenského či kariérního centra při univerzitě, které by se zabývalo rekvalifikací a dozděláním směrem k Průmyslu 4.0,“ uvedl na zmíněné debatě k uhelným regionům rektor univerzity Martin Balej. Univerzita by tak mohla v budoucnu například přeškolovat dělníky na nové stroje podle požadavků firem.

Na realitu transformace se připravují i zaměstnavatelé. Například ústecká energetická společnost Sev.en Energy zaměstnává ve firmách zaměřených na těžbu a úpravu uhlí 2600 lidí. Další 3400 pak pracuje na pozicích, které jsou na těžbu a zpraco-

V Česku mají pokrýt plovoucí solární panely budoucí jezera, jež vzniknou zatopením dnešních lomů ČSA, Vršany, Libouš a Bílina na Mostecku. Investoři zvažují tuto možnost také na odkalištích po OKD na Karvinsku. Podle studie společnosti Deloitte mohou mít čtyři budoucí podkrušnohorská jezera potenciál solárního výkonu celkem mezi 3,9 a 6,6 GW (rozmezí mezi realistickým a maximalistickým scénářem). Znamenalo by to podle Deloitte výrobu 4–6,8 TWh elektřiny ročně a úsporu 4–6,9 mil. tun CO₂ ročně.

vání uhlí navázány. „To je až 6000 pracovních míst, která mohou kvůli dekarbonizaci v regionu zaniknout,“ popsala mluvčí společnosti Gabriela Sáričková Benešová. Firma chce však co nejvíce těchto pracovních míst udržet a pracovníky zaměstnat na pozicích, které s sebou přinesou přeorientování byznysu na udržitelnější činnost.

Místo lomu skleníky či plovoucí elektrárna

Nové možnosti podnikání hledá společnost Sev.en Energy zejména v moderní energetice. První příležitosti nabízí lokalita lomu ČSA, na kterém má skončit těžba mezi lety 2024 a 2025. Mohl by zde vzniknout moderní energetický park s obnovitelnými zdroji energie a část plochy by mohla být využita k ekologickému zemědělství. V budoucnu by tak měsíční krajina mohly nahradit skleníky s instalovanými solárními panely a rostlinnou produkcí.

Se solárními panely má firma i jiné plány, konkrétně plovoucí fotovoltaickou elektrárnu. Vypracovala k tomu ve spolupráci s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně a Palivovým kombinátem Ústí pilotní projekt s názvem Life Watersolar. Na vodní nádrži Marcela, která leží na hranici lomu ČSA, by v budoucnu ráda vybuodovala plovoucí solární elektrárnu. Ta by zároveň sloužila jako výroba vodíku.

„Když budeme vyrábět elektřinu z fotovoltaické elektrárny, tak se budeme moci rozhodnout, jestli ji chceme pouštět přímo do sítě, anebo jestli ji chceme využít k výrobě vodíku, který pak najde své

Více větrníků a solárních panelů

Podle studie Asociace pro mezinárodní otázky v důsledku odklonu od uhlí zanikne v Česku asi 25 tisíc pracovních míst. Orientace na obnovitelné zdroje energie a jejich rozvoj by však tuto bilanci mohly vyrovnat. V sektoru obnovitelných zdrojů by podle studie mohlo vzniknout pracovních míst dokonce více, než jsou odhadované ztráty.

Bude však záležet na budoucím českém energetickém mixu a rozvoji obnovitelných zdrojů. Podle studie by v tuzemsku vzniklo 32 tisíc nových pracovních míst, pokud by Česko navýšilo podíl obnovitelných zdrojů na spotřebě energie na 24 procent.

Podle dat ministerstva průmyslu a obchodu za rok 2019 tvoří podíl obnovitelných zdrojů na spotřebě elektřiny zatím 14 procent, na konečné spotřebě pak 16,2 procenta. A dle stanovených cílů na studiích zmiňovaných 24 procent nedosáhne Česko ani v roce 2030. Evropská unie se totiž zavázala, že do roku 2030 jako celek dosáhne podílu obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie 32 procent. Aby k tomuto cíli Česko dostatečně přispělo, mělo by do té doby dosáhnout podílu 22,5 procenta.

Podle odborníka na energetiku z Hnutí Duha Karla Polaneckého se tento cíl pravděpodobně ještě navýší. „Vzhledem k navýšení cíle pro snižování emisí na 55 procent do roku 2030 oproti roku 1990 se budou navýšovat i cíle pro obnovitelné zdroje. Dá se očekávat, že cíl EU bude kolem 37 procent,“ říká.

Urychlení rozvoje obnovitelných zdrojů by podle něj mělo být prioritou české energetické strategie. „Otázkou je, jak rychle se povede celé odvětví nastartovat a dostat ze současného útlumu. K tomu bude klíčové například efektivní využití modernizačního fondu a dalších evropských peněz,“ dodává.

Zájem o rozvoj obnovitelných zdrojů energie, zdá se, roste. Ministerstvo životního prostředí si ke zmiňovanému modernizačnímu fondu udělalo průzkum potenciálních projektů a z jeho výsledků vyplývá, že v Česku je enormní zájem o dotace na solární panely.

Jak uchovat zelenou energii?

Největší výzvou obnovitelných zdrojů je ukládání energie, kterou vyrobí. Jak podotýká Polanecký, v příštích letech mají uhlí nahradit právě obnovitelné zdroje a zemní plyn. Energie z obnovitelných zdrojů by však ani při ideálním tempu jejich rozvoje nevystačila na uspokojení poptávky po energii.

„Pokud bychom postavili 30 GW výkonu ve fotovoltaice a k tomu 5 GW ve větru – a obě hodnoty jsou spíše z říše snů –, vyrobíme okolo 40 TWh elektřiny, s ostatními obnovitelnými zdroji 45 TWh. Dnes máme ale netto spotřebu přibližně 60 TWh,“ popsuje analytik společnosti EGÚ Brno Matěj Hrubý.

Klíčovou otázkou k řešení tedy zůstává, jak energii získanou za slunných a větrných dnů uložit a využít později. Vzhledem k tomu, že je vyřešení této otázky podmínkou pro fungování obnovitelných zdrojů bez podpory energie z fosilních paliv, Polanecký očekává, že technologický pokrok bude rychlý. „Konkrétně jde o technologické dotažení a konkurenceschopnost konceptu Power to Gas,“ upřesňuje. Power to Gas je technologie, která mění elektrickou energii na plyné palivo, například vodík nebo metan. To pak může být skladováno a vedeno stávající infrastrukturou pro zemní plyn.

upotřebení v průmyslu,“ přiblížil výkonný asistent generálního ředitele Se.ven Energy Pavel Farkač.

Ústecký kraj má navíc velký potenciál pro další rozvoj plovoucích solárních elektráren. Vodní plocha, která vznikne po zatopení lomu ČSA, je totiž několikanásobně větší než nádrž Marcela, a nabízí tak prostor pro umístění daleko rozsáhlejší soustavy solárních panelů.

„Aktuálně se diskutují také nové moderní sídelní celky či chytré průmyslové zóny zaměřené na moderní, emisně nenáročné obory s vysokou přidanou hodnotou, jako jsou nanotechnologie, datová centra či kreativní průmysl,“ dodala Sáričková Benešová s tím, že region by tak získal přidanou hodnotu, která by do něj přilákala mladé lidi a nové podnikatele.

Změny čekají také firmu Sokolovská uhelná, která působí v sousedním Karlovarském kraji. „Prvním pilířem zůstává energetika, byť už založená na neuhelných zdrojích. Druhým je cirkulární ekonomika, tedy hospodaření s odpady. Třetím pilířem je realitní a developerská činnost, čtvrtým využití stávajících kapacit, například ve strojírenství či autodopravě,“ popisuje aktivity, na které se hodlá společnost v budoucnu zaměřit, člen představenstva Pavel Poc.

Stejně jako v případě Se.ven Energy je cílem Sokolovské uhelné udržet si své zaměstnance. Do budoucna by pak chtěla přilákat i další pracovníky. „Sokolovská je pro karlovarský region klíčovou společností a nadále jí plánuje zůstat,“ dodal Poc.

text: Jan Markovič

foto: archiv HN, Shutterstock

Česká dálnice rovná se tankodrom? To už dávno neplatí

Nové dálnice, lepší povrch a bezpečnější cestování. To je vývoj české silniční dopravy po vstupu země do Evropské unie před 17 lety. I tak ale není dálniční síť kompletní. A na vysokorychlostní železnici se stále čeká. Optimistické odhady hovoří o tom, že si motoristé užijí hotové dálnice kolem roku 2030 a na rychlé železnici se začne pracovat už za dva roky. Otázkou je, jestli jsou tyto vize reálné.

A

utomobilových premiér se v Česku odehraje hned několik za měsíc, ale tahle byla trochu jiná. V polovině dubna začala japonská automobilka Toyota prodávat svůj luxusní model Mirai. Ekologicky zaměřené auto pro manažery ovšem k pohonu využívá palivové články na vodík.

Spojuje tak vlastně výhody elektromobilu a klasického vozu s benzinovým nebo naftovým motorem – jezdí bez lokálních emisí, lze ho ale dotankovat jako běžné auto. Má to ale jeden háček. V tuzemsku dosud nestojí jediná veřejná plnička na vodík, a tak s vozem případný novopečený majitel nemůže nikam jezdit. To by se ale mělo ještě do konce roku změnit.

„Očekáváme, že první veřejné vodíkové plnicí stanice v Česku budou na čerpacích stanicích Benzina Orlen v Praze na Barrandově a v Litvínově otevřeny ve třetím čtvrtletí letošního roku,“ říká Michal Procházka, mluvčí společnosti Orlen Unipetrol RPA, která by jako první měla plničky zprovoznit. Nejde přitom o levnou záležitost. Náklady na stavbu se podle Procházky rámcově pohybují mezi 40 a 80 miliony korun. I přesto už je v plánu i třetí stanice, tentokrát v Brně.

„Zároveň připravujeme instalaci plnicích stojanů v dalších lokalitách. Nejdále jsou v této souvislosti přípravy plnicích stanic na stávajících čerpacích stanicích Benzina Orlen v Praze v Mladoboleslavské ulici a v Plzni v Nepomucké ulici. Kromě toho máme rozpracovány projekty i na další lokality,“ upřesnil Procházka.

Zatím není jisté, zda má vodíkový pohon v budoucnu šanci koexistovat s elektromobily, kterým se už dnes věští zářná budoucnost. Nicméně vodíkové plnicí stanice může čekat stejně rychlé rozšíření sítě jako u veřejných nabíječek pro elektromobily. Zatímco před deseti lety jich bylo podle Centra dopravního výzkumu (CDV) jedenáct, aktuálně mají čeští motoristé k dispozici přes 700 nabíječek. Nyní v Česku jezdí okolo 6700 elektromobilů a 3700 plug-in hybridních automobilů. „Na jeden dobíjecí bod tak připadá 7,9 osobního elektrického vozidla,“ říká ředitel CDV Jindřich Frič.

Podle Jana Horčíka, šéfredaktora portálu Hybrid.cz, je už tento poměr dostatečný. „Pokud jde o poměr elektromobilů a nabíjecích stanic, myslím si, že dnes je to už dobré. Nyní jde spíš o jejich rozmístění, aby se nekumulovaly jen kolem velkých měst, ale dostaly se i do méně lidnatých regionů. To se myslím nyní děje, protože velcí hráči jako ČEZ, E.ON nebo PRE už staví stanice i podél menších silnic,“ míní Horčík.

Každopádně počet nabíjecích stanic pro elektrifikovaná vozidla i snaha vybudovat síť pro zatím spíše raritní vodíkové palivo ukazují, že Česko se už za svou dopravní infrastrukturu nemusí rozhodně stydět. Ne vždy tomu ale tak bylo.

Silnice se proměnily na dálnice

Když Česko vstoupilo 1. května 2004 do Evropské unie, bylo v provozu jen 546 kilometrů dálnic. Hned další rok byl rekordním co do počtu postavených úseků – vybuďovalo se celkem 69 kilometrů. Pak ale zase rychlost výstavby klesala a v některých letech

se nepostavil ani kilometr. Aktuálně mohou čeští motoristé používat 1327 kilometrů dlouhou dálniční síť napříč Českem, jenže od roku 2004 se postavilo jen 317 kilometrů. Jak je to možné? Ministerstvo v roce 2015 zařadilo mezi dálnice i vybrané úseky rychlostních silnic. Typicky třeba část aktuálně stavené silnice R35, tedy dnes už D35 z Hradce Králové do Lipníku nad Bečvou (aktuálně je v provozu 63 kilometrů z plánovaných 210).

České dálnice mají přitom řadu kritiků, třeba kvůli tomu, že je jejich výstavba ve srovnání s některými jinými státy příliš nákladná. Podle údajů ministerstva dopravy vyjde jeden kilometr zhruba na 150 milionů korun, tedy o polovinu levněji než před deseti lety. Tato cena je pak už srovnatelná například s Německem.

„Měření nákladovosti dálnic na jeden kilometr je poněkud sporné. Neřeší počet sjezdů, neřeší terén. Z počtu nabídek na stavby dálnic a vývoje cen ale nemám pocit, že by se u nás stavěly dálnice drazí, to je spíš problém železnice,“ míní Jan Šůra ze serveru Zdopravy.cz. Ten navíc vnímá vstup Česka do Evropské unie jako klíčový pro rozvoj dopravy.

„Z Evropské unie přišly stovky miliard korun na výstavbu nových silnic a dálnic a také na jejich opravy. Z národních zdrojů bychom něco takového nikdy nepostavili, protože bychom na to ani neměli. Bez peněz z EU by naše síť byla výrazně chudší. A nebo stejná, ale s výrazně vyšším státním dluhem,“ dodává Šůra.

„Tankodromy“ mizí

Řada řidičů se dlouhá léta snažila při cestě po českých dálnicích vyhybat pravému jízdnímu pruhu. A to i za cenu, že tím páchali dopravní přestupek. Právě pruhy totiž byly přímo vyhlášené svou špatnou kvalitou povrchu, výmoly nebo příčnými dírami, které nejen zneprůjemňovaly cestu, ale hrozilo i poškození vozu. Mohla za to hlavně kombina-

Zatímco v Česku není ani kilometr vysokorychlostní železniční sítě, v Německu bylo od roku 1991 uvedeno do provozu pět nově vystavěných vysokorychlostních tratí pro rychlosti 250–300 km/h, další se staví nebo plánují.

1327

kilometrů je dlouhá česká dálniční síť. Velký nárůst zaznamenala hlavně kvůli zařazení některých rychlostních silnic mezi dálnice. Cílem je zhruba 2000 kilometrů a hotovo by podle ŘSD mělo být okolo roku 2030.

ce špatného technického stavu některých dálnic a husté kamionové dopravy, kterou zapříčinila poloha Česka uprostřed Evropy. Nazývat tuzemské dálnice tankodromem už ale dnes na většině úseků nejde. A to třeba i díky tomu, že rekonstrukce řidiči obávané dálnice D1 v úseku mezi Prahou a Brnem míří pomalu do finále. Nejstarší česká dopravní tepna, která se motoristům prvně otevřela téměř přesně před 50 lety, se modernizuje už od roku 2013. Hotovo by mělo být v říjnu letošního roku.

Podle mluvčího Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) Jana Rýdla se už dnes české dálnice vyrovnávají těm německým. „Délkou sítě samozřejmě nikoliv, ale svou kvalitou postupně ano. V současné době jsou na území Česka dálniční úseky v podobné, nebo dokonce lepší kvalitě než na části německé dálniční sítě. A navíc – intenzitou dálniční údržby jsme určitě srovnatelní,“ říká Rýdl.

Podle něj se už Česko blíží do finále, všechny dálnice by mohly být dokončené dříve než za deset let. „Cílový stav sítě je projektován na délku přibližně dvou tisíc kilometrů. Hotovo má být zhruba v roce 2030,“ vypočítává mluvčí ŘSD.

To Jan Sůra tak optimistický zatím být nechce. „Záleží na tom, čemu se říká kompletní dálniční síť. Aktuálně chybí Pražský okruh, u nějž je dokončení do roku 2030 nereálné. Nicméně, pokud se postaví alespoň úsek mezi dálnicí D1 a Běhovicemi, bude hlavní dopravní problém odstraněn. Pak tu zbývá ještě D11 do Polska a D3 do Rakouska plus další zbytky, které dle mého názoru stihnout lze. Vždy se ale mohou vyskytnout komplikace, třeba jako nekonečný příběh dálnice D1 u Přerova,“ vysvětluje publicista a odborník na dopravu s odkazem na protesty ekologické organizace Děti země, která ji dlouho blokovala. Stavba zatím pokračuje, ale aktivisté chystají další žalobu. Zda ale zkomplikuje další výstavbu, dnes není jasné.

Čím se lišíme od některých zemí EU, je délka přípravy samotné stavby. V Česku jsme dosud potřebovali na přípravu dálniční stavby 12 až 15 let.

Za klíčovou stavbu považuje tento úsek D1 i ŘSD. Shoduje se s Janem Sůrou i na důležitosti výstavby Pražského okruhu mezi D1 a D11, která podle něj zásadním způsobem ovlivní budoucnost dopravy v Česku. Důležitá je i celková linie D3, především zahájení výstavby její středočeské části.

Podle Jana Rýdla se navíc rychlost výstavby v posledních letech lepší. „Rychlost výstavby se obecně mírně zrychluje. Stavíme stejně rychle, stejnými technologiemi, stejnými stavebními hmotami jako v okolních státech. Čím se lišíme od některých zemí EU, je délka přípravy samotné stavby. V Česku vinou neúměrně přebujelé byrokracie jsme dosud potřebovali na přípravu dálniční stavby nebo stavby silnice první třídy 12 až 15 let,“ stěžuje si Rýdl.

Miliardy nejen pro silnice

Podle dat Evropské unie do Česka v letech 2007 až 2013 přiteklo přes 5,8 miliardy eur, tedy přes 148 miliard korun na dopravní projekty. Mezi lety 2014 a 2020 to bylo téměř 3,7 miliardy eur z Operačního programu na dopravu (fond soudržnosti) a 902 milionů eur z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Celkem v přepočtu 117,5 miliardy korun. Pak tu jsou ale ještě granty na dopravu v rámci investic EU (Connecting Europe Facility – CEF), kde unie vyplatila 956,2 milionu eur, což je v přepočtu celkem 24,4 miliardy korun.

„Aktuálně nevíme, kolik peněz v rámci CEF Česko získá v letech 2021 až 2027, protože jde o program, v němž ještě stát musí podat žádost k financování,“ říká mluvčí zastoupení Evropské komise v České republice Magdalena Frouzová. Každopádně v rámci Operačního programu na dopravu má už stát zažádáno téměř o 4,6 miliardy eur (117 miliard korun) a v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj o 279 milionů eur, tedy zhruba 7,1 miliardy.

Peníze Evropské unie ale samozřejmě nejdu jen do silnic a dálnic. Rozvíjí se veškerá doprava, tedy i železniční. Česko je známé svou hustou železniční sítí, nicméně z 9400 kilometrů tratí jsou jich jen necelé 2000 dvoukolejné. Aktuálně se hovoří o vysokorychlostním koridoru a podle politiků už nejde o otázku, zda vznikne, ale spíš kdy vznikne.

Podle Jana Sůry je nejreálnější napojení vysokorychlostní železniční tratě na Německo přes Drážďany. „Jsem v tomto mírný optimista. Nestačí jen chtít, ale především trpělivě vysvětlovat a jednat s těmi, kterých se stavba dotkne. První protesty proti vysokorychlostním tratím ukazují, že Správa železnic nemůže počítat s nadšeným vítáním tohoto projektu a bude muset trpělivě jednat,“ upozorňuje.

A přidává příklad: „Pro srovnání: trasa nové spojnice z Rakouska do Německa, kde před několika týdny došlo k finální dohodě, se řešila šest let. Z postupu Správy železnic mám ale spíš pocit, že chtějí stavět ideálně zítra, což může vést k tomu, že stavět nebudou nikdy,“ krotí nadšení Sůra. Redakce oslovila také Správu železnic, ta se ale do uzávěrky tohoto článku nevyjádřila. Aktuálně se hovoří o roce 2023 jako možném termínu zahájení stavby.

Publicista Jan Sůra vnímá pohodlné železniční spojení jako klíčové v tom, aby změnilo cestovní návyky lidí. „Dobрым příkladem je spojení Praha–Ostrava, kde se vlak stal dominujícím způsobem dopravy. Lidé se zejména na delší trasy naučili jezdit vlakem.“

text: Zuzana Keményová

foto: Nikolai Schmidt, Lesy ČR,

JCCR, Jiří Strašek

Společné projekty sclují unii

Spolupráce pohraničí jednotlivých států je pro EU velmi důležitá, pomáhá inovacím i kulturnímu a ekonomickému rozvoji. Česko coby soused má za sebou velký kus práce.

Dramatické barevné nasvícení, divoké pohyby a gesta, rozšafné scény. Hra Rej vídeňského autora Arthura Schnitzlera je založena na deseti rozhovorech párů před milostným aktem a po něm. Není divu, že sexuálně laděná inscenace budila už v době svého vzniku v 19. století povyk. V Berlíně a ve Vídni dokonce způsobilo tohle divadelní představení skandál a jeho knižní podoba byla až do roku 1982 zakázána.

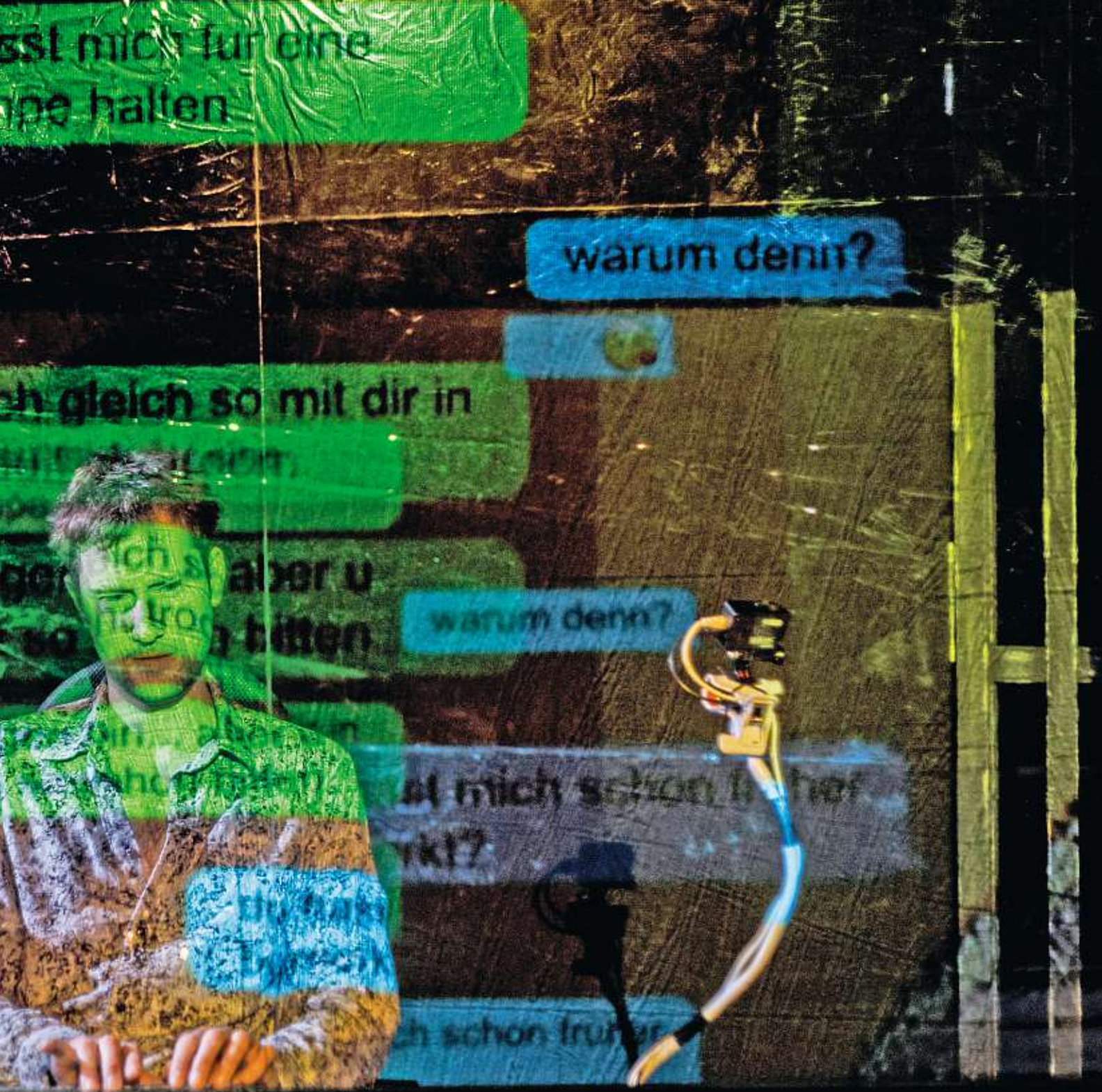
Na prknech libereckého divadla F. X. Šaldy hra Rej před třemi lety také působila exoticky, ten-

tokrát však z jiných důvodů. Je to mezinárodní divadelní počin tří evropských států – Česka, Polska a Německa. Režie se ujala německá režisérka Dorothy Szalma, postavy ožily těly německých, českých i polských herců.

Koprodukční inscenace Rej je projekt mezinárodní divadelní spolupráce s názvem J-O-Š. Jmenuje se podle vrcholů hor Ještěd – Oybin – Šniežka a jde o dlouhodobé kreativní partnerství mezi Divadlem F. X. Šaldy v Liberci, Gerhart-Hauptmann-Theater Görlitz-Zittau v německé Žitavě a Teatr im. Cypriana Kamila Norwida v Jelení Hoře v Polsku.

Jde o jeden z mnoha příkladů přeshraniční spolupráce států Evropské unie. Pomocí projektů jako

Hra *Rej* se začala původně zkoušet v divadle Gerharta Hauptmanna v Žitavě, pak se přenesla do Liberce.

tento chce unie odbourat bariéry mezi sousedskými státy, v tomto případě mezi Českem, Saskem a Polskem. Divadlům se na projekt podařilo získat dotaci z prostředků Programu spolupráce Česká republika – Svobodný stát Sasko z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Jak to bývá u většiny evropských přeshraničních projektů, nejedná se zdaleka jen o jedno nastudování hry, ale o celý soubor aktivit, které mají posílit sousedskou vzájemnost. Byl to tříletý projekt a měl několik fází. „Žitavské divadlo uvádělo české autory a my německé s tím, že realizační týmy byly česko-polsko-německé. Pak naše divadlo hostovalo v Žitavě a žitavské divadlo u nás,“ říká ředitelka Divadla F. X. Šaldy Jarmila Levko. Vybraná předsta-

vení v libereckém divadle také doprovázely titulky, aby publikum všemu rozumělo.

„Společně s žitavským divadlem jsme také třikrát ročně vydávali dvojjazyčné divadelní noviny, distribuované v Německu i Česku se zacílením na celý Liberecký kraj a Žitavsko. Organizovali jsme abonentní skupiny, kdy Češi, Němci a Poláci jeli na vybraná představení do všech tří divadel. Pořádali jsme také mezinárodní divadelní dílny pro mládež – v Liberci i v Žitavě s účastí i polských lektorů,“ dodává Levko. Zaměstnanci libereckého divadla také jezdili na stáže do Žitavy, kde Češi v rámci projektu navštěvovali kurzy němčiny a Žitavané zase chodili na kurzy češtiny. Vrcholem spolupráce se stalo právě divadelní představení *Rej*.

Perninské rašeliniště zabírá téměř sto hektarů. Na konci minulého století ho ale silně poškodilo nešetrné frézování. Do jeho obnovy se pustily Lesy ČR díky evropskému projektu. V roce 2015 bylo rašeliniště vyhlášeno evropsky významnou lokalitou v soustavě Natura 2000.

Na Zlaté stezce se nachází hrad Kašperk.

Divadlo stírá trauma z druhé světové války

Projekt spolupráce divadel tří sousedských států trval od roku 2016 do roku 2019 a EU na něj poslala 706 tisíc eur, tedy přes 18 milionů korun.

„Díky malé vzdálenosti spolupráce fungovala velmi dobře a intenzivně, hlavně se Žitavou. Z Liberce tam jste autem za dvacet minut. Žitava má pro nás potenciál v divácké základně. Nemají tam operu, za tou musí až do Gorlitzu. Ale do Liberce je to blíž a opera je tu velmi kvalitní,“ vysvětluje Levko.

Přímo Divadlo F. X. Šaldy na projekt získalo z EU bezmála 119 tisíc eur, tedy tři miliony korun, a jak ředitelka Levko říká, bez nich by většinu akcí nemohli realizovat. „Projekty přeshraniční spolupráce jsou pro nás velmi důležité. Žijeme tu vedle sebe a kdo jiný než umělci by to měl vnímat a podtrhnout? Sbližování se přes kulturu je myslím to nejpřirozenější,“ je přesvědčena Levko.

Upozorňuje ale, že podporu sousedské vzájemnosti z EU je potřeba vnímat v dlouhodobém horizontu. „To je rozdíl od dotace do něčeho, co je vidět hned – třeba do opravy silnice. Trauma z druhé světové války a z odsunu Němců z příhraničí tu stále ještě je. Projekt hodně pracoval i s mladými lidmi, třeba na workshopech a festivalech. Věříme, že s generací dnešních dětí a mladých lidí už toto trauma zmizí,“ doufá Levko.

Sousedské akce Česko rozběhlo před 27 lety

V přeshraniční spolupráci, kterou EU u svých států cíleně podporuje, ale zdaleka nejde jen o kulturní sbližování, tak jako v případě libereckého divadla. Má i mnohem pragmatičtější cíle. Evropská unie chce vzájemnou výměnou mezi státy posílit například regionální inovace nebo navázat nové spolupráce mezi malými a středními podniky a odvětvím výzkumu a vývoje. „Zároveň se zabývá otázkami životního prostředí a podporuje účinné a udržitelné využívání přírodního a kulturního dědictví,“ dodává Martin Svášek, tiskový atašé Zastoupení Evropské komise v Česku.

Ačkoliv Česko vstoupilo do Evropské unie až v květnu 2004, programy přeshraniční spolupráce využívá už od začátku 90. let. „Za těch 27 let, co Česko prostředky přeshraniční spolupráce využívá, se podařilo udělat v příhraničí opravdu velký kus práce. Pokud se blíže podíváme třeba jen na spolupráci v česko-bavorském příhraničí, od roku 1994 až do současnosti bylo podpořeno více než sedm set velkých a přes 1700 malých projektů částkou převyšující čtyři sta milionů eur,“ vypočítává Petr Osvald, který dlouho působil ve Výboru regionů EU, což je poradní orgán EU v Bruselu, a nyní působí jako poradce ve Svazu měst a obcí ČR pro kohezní politiku.

Jako velmi úspěšný projekt vnímá například spolupráci zdravotnických záchranných služeb. Jejím hlavním přínosem bude takzvané pomáhání bez hranic. „Má to přinést zvýšení rychlosti, kvality a efektivnosti záchranných zásahů v celém česko-bavorském příhraničí. Součástí projektu jsou také cvičení společných záchranných akcí při dopravních, přírodních a dalších katastrofách,“ přibližuje Osvald.

Dodává, že přeshraniční spolupráce má velký význam především v územích, jejichž přirozený vývoj narušila železná opona. „Tahle spolupráce vytváří podmínky pro skutečnou společnou Evropu bez hranic, a to nejen hranic geografických, ale i ekonomických, jazykových, sociálních a tak dále. EU se sice tváří, že funguje jako celek, ale ve skutečnosti se její společné politiky realizují právě na národních úrovních, a ne nadnárodně,“ upozorňuje Osvald.

Za zásadní považuje také projekt Zlatá stezka – síť turistických cest na zelené střeše Evropy. Vznikl díky ní nové turistické trasy, které zpřístupnily turistům i široké veřejnosti přírodní dědictví Českého

lesa, Šumavy, Bavorského lesa a Hornofalckého lesa. Celá tato oblast se tak stala největším regionem pro pěší turistiku v Německu a Česku. „Příprava i realizace tohoto projektu trvaly přes tři roky. Nejtěžší bylo vymyslet, kudy v terénu by měla stezka vést. To se nám podařilo i díky spolupráci s Klubem českých turistů a také díky pracovníkům regionálních agentur v jižních Čechách a Plzeňském kraji, kteří osobně celou plánovanou trasu prošli,“ přibližuje Eva Borsányi, hlavní projektová manažerka Jihočeské centrály cestovního ruchu.

Hlavní trasa české Zlaté stezky měří skoro tři sta kilometrů, celková délka tras na území Jihočeského a Plzeňského kraje je přes šest set kilometrů. „Celá síť včetně bavorské navazující stezky Goldsteig měří přes dva tisíce kilometrů. Dá se zde tedy strávit jak hezký prodloužený víkend, tak třeba dvoutýdenní dovolená,“ doporučuje Borsányi.

Expert: EU má víc vnímat regionální rozdílnost

Ne všechno ohledně spolupráce regionů se ale dá hodnotit jednoznačně kladně. Jak vysvětluje Petr Osvald, právě na hranicích členských států Evropské unie většinou leží hospodářsky slabší regiony. „Bohužel unie často nevnímá diametrální odlišnost podmínek na jednotlivých hranicích, kdy například přímo na hranici mezi Francií a Lucemburskem stojí společná univerzita a na česko-bavorské hranici je široko daleko les a národní park. EU se bohužel snaží uplatňovat univerzální celoevropské cíle a přístupy všude, místo aby poskytla naprostou flexibilitu tak, aby bylo možné využívat fondy poskytované na přeshraniční spolupráci co nejefektivněji dle místních podmínek,“ vytýká Osvald.

„Zjednodušeně řečeno na Šumavě budete těžko vytvářet výzkumná centra jako v lucemburském příhraničí, ale lze zde výrazně rozvíjet cestovní ruch a podobně,“ uvádí příklad Osvald a doporučuje, aby v případě přeshraniční spolupráce Evropská unie ještě mnohem více než jinde hleděla na přínos pro obyvatele daného území a na místní socioekonomický rozvoj.

V rámci projektu vznikla mapa Zlaté stezky, etapový průvodce v Česku a v Bavorsku.

Letos půjde na sousedství méně peněz

Evropská unie investovala v minulém období 2014-2020

celkem 6,6 miliardy eur do více než stovky programů spolupráce mezi regiony a jejich partnery. Český podíl činil celkem přes 303 milionů eur, tedy téměř osm miliard korun. Ted v nadcházejícím období 2021-2027 získá Česko na přeshraniční spolupráci jen přes 277 milionů eur, tedy přes sedm miliard korun.

Právě přeshraniční kooperace je v rozpočtu EU největší složkou programů zaměřených na spolupráci. Projekty běží podél všech vnitřních a vnějších hranic unie.

Celkem poběží pět programů přeshraniční spolupráce:

Česko-Polsko, Česko-Slovensko, Česko-Rakousko, Česko-Bavorsko a Česko-Sasko.

Výsledkem spolupráce zdravotnických záchranných služeb bude tzv. pomáhání bez hranic. Součástí projektu jsou i cvičení záchranných akcí při nejrůznějších katastrofách.

text: Zuzana Keményová

foto: archiv HN

Zeleně, ale smysluplně. Ekodotace budou celistvější

Na zlepšení životního prostředí v Česku šlo v minulém období z EU přes 370 miliard korun. Unie nyní zjednoduší pravidla čerpání. Chce také problémy řešit více v souvislostech.

Ještě před pár lety to bylo zdecimované území. Obnova rašeliniště Pernink přispěla k rozvoji mokřadní vegetace, rašeliníků a mechů a vytvořila pozoruhodné turistické místo. EU na obnovu dala 7,6 milionu korun, český stát 400 tisíc korun.

Na perninském rašeliništi v Krušných horách se téměř 50 let těžila rašelina. Do roku 2000 se jí tam vytěžilo až 900 tisíc metrů krychlových, často nešetrným frézováním až do sedmimetrové hloubky, což krajinu značně poškodilo a vysušilo. Nyní se do tohoto místa mezi obcemi Pernink a Abertamy v Karlovarském kraji znovu vrací voda a život. Loni zde skončila obnova rašeliniště, která svým rozsahem patří mezi nejvýznamnější projekty revitalizace krajiny v Česku.

Vodu a původní ráz krajiny tu obnovují Lesy České republiky v rámci evropského projektu celkem za osm milionů korun. Místo narušené a vysušené krajiny se tu lesknou tůně a mokřady, mezi nimiž se dá procházet po nově zbudovaných dřevěných chodnících. Domov zde nacházejí ohrožené druhy ptáků, motýlů i rostlin.

„V celém Česku vracíme stovkami projektů vodu do krajiny. V této oblasti je naprosto nezbytnou podmínkou rozvoje vegetace. Obnovili jsme tak evropsky významnou lokalitu a přírodní památku. Území bývalo botanicky mimořádné a já věřím, že zase bude,“ říká generální ředitel Lesů ČR Josef Vojáček.

Perninské rašeliniště je jedním ze stovek ekologicky zaměřených projektů, které Evropská unie podpořila v minulém dotačním období. Celkem do projektů ochrany životního prostředí šlo v letech 2014 až 2020 z EU více než 370 miliard korun. Zdaleka se přitom nejednalo jen o Operační program Životní prostředí, ale také o mnohé další evropské dotační programy týkající se například zemědělství a inovací. Velmi úspěšný byl třeba Program rozvoje venkova, v němž se podařilo vyčerpat téměř 88 procent financí.

Největší dodávka elektrobusů míří do Ostravy

V evropských ekologických projektech je nespočet akcí zaměřených na zalesňování, budování tůň a rybníků a celkově navrácení vody a života do krajiny. Jsou v nich ale také na první pohled méně zelené, technologické projekty, jejichž přínos pro životní prostředí je ovšem rovněž velmi významný.

Například Ostravě, jež dlouhodobě platí za město s nejvíce znečištěným ovzduším v Česku, by se brzy mělo alespoň částečně ulevit. Příští rok na jaře zde začnou v rámci MHD jezdit bezemisní elektrobusy. Dopravní podnik Ostrava kupuje 24 elektrobusů včetně dvou rychlonabíjecích stanic. Svým rozsahem se jedná o doposud největší zakázku na dodání elektrobusů v české historii. Celou tuto flotilu dodá polská společnost Solaris Bus & Coach, která vyrábí také tramvaje a autobusy.

Nové ostravské elektrobusy přitom při průběžném nabíjení na smyčkách dokážou denně ujet až 400 kilometrů. Obsluha bude elektrobusy nabíjet na dvou velkých stanicích s celkem čtyřmi nabíjecími rameny a díky rychlonabíjecí technologii bude doplňování energie v průběhu dne trvat maximálně 10 minut. „Dodávka nových elektrobusů je pro náš dopravní podnik významnou zakázkou. Chceme se tak podílet na zlepšování životního prostředí v našem regionu,“ řekl generální ředitel a předseda

Ostravské elektrobusy při průběžném nabíjení na smyčkách dokážou denně ujet až 400 kilometrů. Celkem vyjdou na 308 milionů korun bez DPH.

Ostrava nakupuje 24 elektrobusů pro MHD, budou jezdit na 10 linkách. Město si od toho slibuje zlepšení ovzduší.

představenstva Dopravního podniku Ostrava Daniel Morys. Celková cena dodávky je téměř 308 milionů korun bez DPH a většina nákladů půjde právě z fondů Evropské unie.

Favority byly kotlíkové dotace a Dešťovka

Zásadním evropským projektem pro tuzemské životní prostředí jsou rovněž kotlíkové dotace, které pomáhají lidem s výměnou zastaralých uhelných kotlů za nové na zemní plyn, za tepelné čerpadlo nebo za moderní kotel na biomasu. EU poslala v minulém programovém období 2014 až 2020 na kotlíkové dotace 10 miliard korun a zájem o tyto dotace byl obrovský. Podle Kurta Dědiče, ředitele odboru ochrany ovzduší ministerstva životního prostředí, jsou právě dotace na výměnu kotlů největší akcí pro zlepšení ovzduší v Česku od 90. let. „Finance, které na to v Operačním programu Životní prostředí byly, jsou vyčerpány. Nyní dobíhají výměny kotlů z poslední, třetí vlny dotací. Teď s Evropskou unií jednáme a hledáme další prostředky, abychom mohli pokračovat,“ přiblížil Dědič. Program výměny starých kotlů začal v červenci 2015. Ministerstvo tvrdí, že výměna kotlů ročně snížila emise tuhých znečišťujících látek o 2700 tun, emise CO₂ o 388 tisíc tun a emise jemných částic o 427 tun.

Kotlíkové dotace chválí i Ondřej Pašek, odborník na obnovitelné zdroje energie z mezinárodní organizace CEE Bankwatch Network. „Zafungovaly velmi dobře. Ukazuje se, že pokud je program pro domácnosti jednoduše postavený a dostatečně financovaný, lidé zájem o ekologické zdroje energie mají,“ všímá si Pašek.

Za pozornost stojí také další významný program, takzvaná Dešťovka. Je to dotace pro vlastníky či stavebníky rodinných a bytových domů, aby lépe využívali srážkovou a odpadní vodu. Dešťovka přispívá například na nákup retenčních nádrží na zalévání nebo na využití dešťové vody pro splachování toalet. I tady se veřejnost, ale také města a obce podařilo pro projekt nadchnout. „Zájem se z takřka počáteční nuly přelil v násobné překročení alokace v poslední vyhlášené výzvě,“ shrnuje mluvčí ministerstva životního prostředí Ondřej Charvát.

Dotace z Dešťovky využila třeba obec Bratčice na Brněnsku. Dříve tu měli starou smrdutou požární nádrž, jež vypadala nevábně. Obec přizvala architekty a teď se kolem nového jezírka točí společenský život obce. A obec Přísnotice, rovněž na Brněnsku, zase dešťovkou kropí místní park. „Dotace míří i do zlepšení pitné vody, velkým projektem je například modernizace úpravny vody Želivka, která vodou zásobuje více než milion lidí,“ dodává Charvát.

Místo betonování nechme přírodě volnost

Ne všechny evropské dotační programy ovšem veřejnost přijímá bez výhrad. Velkým problémem jsou podle Paška například evropské dotace na ochranu přírody, tedy na opatření podporující přímo ohrožené druhy rostlin a živočichů a jejich stanoviště. „V této oblasti se v uplynulém období čerpalo pomalu, část zdrojů byla převedena z ochrany přírody do výsadby zeleně ve městech nebo protipovodňových opatření. Operační program Životní prostředí tady byl určen jak pro Agenturu ochrany přírody a krajiny, tedy stát, tak pro malé žadatele z řad neziskových organizací. Velkou bariérou je tu složitost procesu žádosti o dotaci a další administrace projektu,“ vytýká Pašek. Vadí mu, že administrativní požadavky, počet nutných příloh nebo dokládání hodinových výkazů práce zaměstnanců jsou v těchto dotacích stejné pro všechny žadatele, což ty menší, kteří nemají rozsáhlý tým úředníků, od využití dotací odrazuje.

Stejně tak je podle odborníků z hlediska ochrany přírody problémem fakt, že dotační programy se až

Návsi v Bratčicích na Brněnsku ještě nedávno dominovala stará požární nádrž se zabahněným okolím. Nyní je tu jezírko, do kterého stéká dešťová voda, tudíž zůstává ve vsi a neodtéká kanalizací pryč.

Součástí evropských aktivit zaměřených na ekologii je i bezpočet projektů na udržování vegetace v původním stavu. V takových loukách přežívají vzácné druhy rostlin a živočichů.

příliš zaměřují na investice, tedy většinou stavby a výrazné krajinné úpravy. „Při ochraně přírody ale potřebujeme především udržovat specifický způsob obhospodařování a užívání krajiny, ne ji výrazně měnit. Pokud by tedy peníze na ochranu a obnovu krajiny mohly být využívány pro ponechání rozsáhlejších ploch nerušenému vývoji nebo například k údržbě bezlesí, tak jak se na něm hospodařilo minulé stovky let, bylo by to přínosnější, než když se z Operačního programu Životní prostředí betonuje,“ podotýká Jan Skalík, odborník programu Krajina Hnutí Duha.

Dodává, že výraznou finanční podporu vyžaduje správa zemědělské krajiny. Společná zemědělská politika pošle do Česka v následujících sedmi letech v dotacích 300 miliard korun a podle Evropské unie je jejím cílem mimo jiné chránit vzácné druhy živočichů a rostlin i větší ochrana klimatu. „Ale způsob, jakým ministerstvo zemědělství tyto prostředky rozděljuje, na cíle EU příliš nedbá, snaží se zvýšit produkci na úkor ochrany přírody. To je potřeba v následujících letech změnit,“ upozorňuje Skalík.

Velkým tématem je také odpadové hospodářství. Evropské dotace v oblasti odpadů podporují předcházení vzniku odpadů tím, že podporují nákup domácích kompostérů, vybavení potravinových bank a podobně. „Bohužel ale státu chybí přehled o tom, kolik jakých kapacit v zemi je. Přitom podle těchto údajů by se měl rozhodnout, co má v podpoře prioritu,“ připomíná odpadový expert Ivo Kropáček. Upozorňuje také na problém, že stát pořád zvažuje podporu nakládání se směsným komunálním odpadem, ačkoliv podle evropských směrnic by měla většina komunálních odpadů být vytříděná a produkci směsného odpadu by členské státy EU podporovat neměly.

Evropa chce řešit problémy v souvislostech

Přístup Evropské komise se od roku 2019, kdy se předsedkyní stala Ursula von der Leyenová a představila nové růstové strategie, především Zelenou dohodu pro Evropu, více zaměřil na boj s klimatickou změnou. V dalším programovém období 2021 až 2027 a především pak v Plánu na podporu oživení Evropy půjde na boj proti změně klimatu 30 procent financí EU, což je historicky nejvyšší podíl, jaký kdy evropský rozpočet na tuto oblast vynaložil. „Obecně platí také princip do not significant harm (tedy projekty, které za peníze EU vznikají, nesmí působit životnímu prostředí významné škody – pozn. red.) při jakýchkoliv investicích, tedy nejen těch, které jsou zaměřené na zelenou agendu,“ vysvětluje Magdalena Frouzová, mluvčí Zastoupení Evropské komise v České republice.

Evropská unie chce také v nastávajícím období klást ještě větší důraz na řešení problémů v souvislostech. „Jde o komplexní řešení, kdy kotlíkové dotace neřeší jen jeden aspekt v domě, ale jdou ruku v ruce s dalším krokem, jako třeba se zateplením. To přispívá k lepšímu boji s globálním oteplováním. Chceme předcházet situacím, kdy lidé třeba topí ekologicky, ale dům není dobře izolovaný, takže teplo jde takzvané pánu Bohu do oken,“ dává příklad Frouzová.

Administrativa se má zjednodušit

A změni se i čerpání peněz jako takové, a to například v novém programovém období Operačního programu Životní prostředí. „V první řadě půjde o uplatnění zjednodušených metod vykazování,

kteří žadatelům usnadní administraci projektů. Program se také více zaměří na komplexní řešení projektů. To se týká například budov, kde bychom chtěli současně podporovat opatření týkající se adaptace, vnitřních prostor, akustiky, osvětlení i adaptace na změnu klimatu. Pokud bude žadatel chtít zelenou střechu nebo využívání dešťové vody, tak bychom to rádi umožnili v jednom projektu,“ představuje novinky Ondřej Charvát z ministerstva životního prostředí. Další novinkou budou inovované kotlíkové dotace, jež se zaměří na nízkopříjmové domácnosti, takže na ně dosáhnou i ti chudší.

„Dále do tradiční oblasti budování vodovodů a kanalizací se pokusí ministerstvo zařadit i soustavy domovních čistíren vod, které jsou už nyní u obcí velmi populární. Počítá se také se zapojením pravidel zeleného zadávání (u veřejných zakázek hraje roli, do jaké míry je podnikání dané firmy šetrné k životnímu prostředí, tedy například, jakou uhlíkovou stopu podnik zanechává, jak nakládá s odpady, kolik vody spotřebovává – pozn. red.). V neposlední řadě také půjde o návrat k podpoře environmentálního vzdělávání a osvěty z prostředků Evropské unie,“ doplňuje Ondřej Charvát z ministerstva životního prostředí.

Programy EU zaměřené na životní prostředí

Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost

- Řídí jej ministerstvo průmyslu a obchodu, podporuje energetické úspory, obnovitelné zdroje energie nebo efektivní využívání materiálů v podnikatelském sektoru.

Integrovaný regionální operační program

- Řídí jej ministerstvo pro místní rozvoj, podporuje energetické úspory v bytových domech, čistou mobilitu ve veřejné dopravě či rozvoj cyklodopravy.

Operační program Doprava

- Řídí jej ministerstvo dopravy, podporuje budování veřejné infrastruktury pro čistou mobilitu i rozvoj železniční dopravy jako celku.

Operační program Praha – pól růstu

- Řídí jej Magistrát hl. m. Prahy, zaměřuje se mimo jiné na nízkouhlíkovou mobilitu v Praze a energetickou náročnost budov veřejného sektoru.

Operační program Rybářství

- Řídí jej ministerstvo zemědělství, poskytuje podporu pro udržitelnou akvakulturu.

Program rozvoje venkova

- Řídí jej ministerstvo zemědělství, přinesl celou řadu podpor pro udržitelné zemědělství.

Co nejlepšího přineslo Česku členství v EU?

Zeptali jsme se odborníků, jak hodnotí
účast Česka v Evropské unii
a co nejlepšího podle nich tuzemsku
tento pakt přinesl.

Připravila Markéta Prokšanová

Věra Jourová

místopředsedkyně
Evropské komise

Říká se, že každý, kdo strávil pár let v Bruselu, stane se buď nekritickým eurohujerem, nebo zapřisáhlým euroskeptikem. Dávám si pozor, aby se mi nestalo ani jedno z toho celých skoro sedm let, co jsem eurokomisařkou. Takže pokus o věcné zhodnocení.

Především si myslím, že Evropská unie Čechům, Moravanům a Slezanům prospívá. Společná Evropa je prostor, který nás táhne nahoru, ekonomicky i společensky. Sice jsme unii předali kus suverenity, ale zároveň jsme získali možnost spolurozhodovat o evropské politice, která se nás zásadně dotýká. Vstupem do EU jsme se nezmenšili, nerozpustili jsme se jako kostka cukru v kávě, jak mnozí prorokovali. Naopak, zvětšili jsme se, jsme součástí silného celku, největšího společného trhu.

85 procent naší produkce směřuje na evropský trh, bez bariér a nákladů. To teď mimochodem pocítili Britové, jaké to je, obchodovat bez výhody členství. Evropa bez státních hranic je bez debat též obrovskou výhodou.

Česko získává od svého vstupu každoročně miliardy korun z evropského rozpočtu. Tyhle peníze, jsou-li dobře investovány, nám všem dobře slouží. Zvykli jsme si na ně, ani je nevnímáme. Cestou domů do Třebíče jezdím poslední úsek od Jihlavy po silnici narovnané a rozšířené za evropské peníze. Předtím tam klikatými cestami jezdily stovky Třebičanů denně za prací, ročně tam zbytečně zahynulo průměrně šest lidí.

Takových silnic, dálnic, železnic, ale i čistíček, center excelence pro špičkový výzkum a dalších užitečných investic máme hodně, na každém kroku. Mohla bych v ekonomických přínos

sech pokračovat. Pro mě ale Evropa není „má dáti / dal“. Přínos nelze poměřovat jen ekonomickou výhodností.

V rámci EU jsme se zařadili mezi státy, kde se lidé mohou spolehnout na solidní sociální zajištění zaručené zákonem. Opatření proti chudobě jsou a budou zásadní, budeme do nich hodně investovat, jak nyní potvrdili i lídři unie na setkání v Portu.

Díky Evropě už nejsou spotřebitelé vydáni napospas neférových obchodních praktikám. Stovky mladých lidí mohly a mohou studovat v zahraničí za peníze programu Erasmus. Ochrana spotřebitele se u nás po vstupu do EU skokově zvýšila. Beru to namátkou, hmatatelných přínosů pro běžné občany je mnohem víc. Ještě musím zmínit probíhající očkování vakcínami ze společného evropského nákupu. Česko se nemuselo tlačit ve frontě a snažit se přeplácat nabídky jiných při nákupu nedostatkového zboží.

Pro mě je členství v EU garancí, že si pro nás zase nesáhne náš východní soused a nepodrobí si nás pod svou sféru vlivu.

Není pochyb, že bez společného postupu by se k vakcíně dostali nejdříve ti velcí a bohatší.

A pak jsou tady méně viditelné, ale veledůležité přínosy. Pro mě je členství v EU garancí, že si pro nás zase nesáhne náš východní soused a nepodrobí si nás pod svou sféru vlivu. Na „Východě“ už jsme byli, pamatují si tu dobu dobře, chce se mi zvolat: nikdy víc! Nakonec si nechávám záruku demokratického modelu vládnutí, právního státu, svobodných voleb či svobody slova. Pro mě jsou to hodnoty, které nás spojují s vyspělým demokratickým světem. V evropských zemích platí princip, že po volbách vítěz nebere vše a nesmí se chovat jak na dobytém území.

V žádné zemi EU by se nemělo stát, že se soudci stanou služebníky režimu, že se veřejnoprávní média stanou hláskou troubou strany a vlády nebo že bude omezováno právo lidí vyjádřit svůj názor.

Většina z 460 mil. občanů unie opakovaně v průzkumech hlásí, že Evropské unii důvěřují. Lidé mají svou Evropu rádi jako společný rozmanitý prostor, mají rádi život v Evropě, v míru, ve svobodě a v relativní prosperitě, což vnímají jako výsledek společné práce předchozích generací i současníků.

Většina lidí společné Evropy to nemá tak, že si pod pojmem EU na první dobrou představí nesympatické bruselské byrokraty. Václav Havel říkal, že Evropa je vlast naša vlasti. Cítím to stejně. Jako Česka i jako Evropanka.

Vladimír Bartovic

ředitel, Institut pro evropskou politiku Europeum

Je těžké vybrat jednu nejlepší věc, kterou členství v Evropské unii Česku přineslo, proto jich zmíním několik. Členství v Evropské unii znamená naše pevné ukotvení v „západním“ euroatlantickém prostoru, kam jsme vždy v historii patřili a jen během období komunismu jsme z něj byli násilně vytrženi. Vzpomeňme si, že jedním z hesel sametové revoluce byl právě náš „návrat do Evropy“, který byl naplněn naším členstvím v Evropské unii. Nestabilita, násilné zasahování Ruska a vojenské konflikty ve východní Evropě nám ukazují „alternativní“ směr, jakým se naše země mohla vyvíjet, zůstala-li by mimo EU.

Členství je výhodné pro Česko, jeho ekonomiku i občany. Myslím si, že i díky členství v EU máme demokratičtější a stabilnější stát a vládu. Existuje u nás právní stát a vysoká vymahatelnost práva. Samozřejmě nelze říct, že kdybychom členy unie nebyli, tak by zde demokracie neexistovala, jen si myslím, že i díky evropskému právu a evropským soudům je zde garance práv občanů vyšší. Podívejme se na příklad Maďarska a Polska, kde právě evropské instituce zabránily mnoha zásahům do práv občanů. Díky unii jsme navíc silnější, podílíme se na rozhodování o věcech týkajících se celé Evropy. Prostřednictvím členství v unii jsme schopni ovlivnit také dění na celém světě, což bychom sami nedokázali.

Z členství v Evropské unii profitujeme i přímo my, občané. Po 17 letech, kdy jsme součástí unie, jsme možná zapomněli, že kdysi jsme při cestě do Chorvatska museli překračovat minimálně troje hranice a trávili spoustu času ve frontách na kontrolu dokladů. Dnes už bezproblémové cestování považuje-

me za svoje základní lidské právo a až pandemie koronaviru a s ní spojená omezení nám připomněly, jak tomu bylo před vstupem do Evropské unie. Na cesty po unii již také nepotřebujeme cestovní zdravotní pojištění, platí nám to české.

Desítky tisíc studentů využily možnost studia v zahraničí díky programu Erasmus poskytujícímu pro tyto účely stipendia a také díky pravidlu, že studenti z jiných členských států studují za stejných podmínek jako ti domácí. Mnoho našich občanů také využilo možnost pracovat nebo poskytovat služby v jiných státech EU bez nutnosti vyřizování speciálních povolení.

Je nutné zmínit i ekonomické přínosy členství. Od vstupu do Evropské unie v roce 2004 do konce roku 2020 dostalo Česko z rozpočtu Evropské unie o 896 miliard korun více, než do něj zaplatilo. Stovky miliard korun z evropských dotací umožnily mnohem rychlejší rozvoj infrastruktury, kupříkladu se postavily stovky kilometrů dálnic, modernizovala se městská hromadná doprava a železnice anebo se rekonstruovaly stovky náměstí ve městech a vesnicích v celém Česku.

Evropské dotace také umožnily rychlý rozvoj vědy a výzkumu, vyšší kvalitu vzdělávání nebo také lepší a dostupnější sociální služby. Nelze zapomenout ani na ekonomickou prosperitu, kterou nám přináší zapojení se do jednotného vnitřního trhu EU s téměř 450 miliony spotřebitelů. Díky obchodním dohodám, které Evropská unie uzavřela, pak mají české společnosti přístup na trhy mnoha dalších zemí.

Zkrátka a dobře, jsem přesvědčen, že Česko je díky svému členství v Evropské unii mnohem lepším místem pro život, než kdybychom zůstali mimo.

Petr Kaniok

Katedra mezinár. vztahů a evropských studií, Masarykova univerzita

Téměř dvě dekády členství v EU bezesporu znamenaly řadu jasně viditelných benefitů, jež se odrazily na konkrétních místech a projevily se v konkrétních časech. Typicky obrovská modernizace infrastruktury, internacionalizace například vysokých škol, rozvoj řady regionů či revitalizace zničené krajiny.

Navzdory problémům, jež s čerpáním evropských fondů, ke kterým se tyto „zisky“ vážou, souvisely, se domnívám, že tato rovina se v Česku relativně zvládla. Problém je ale v tom, co je z mého pohledu podstatnější a větším přínosem členství. A to je spousta společensko-politických možností, které Česko poprvé ve své moderní historii dostalo. Členství znamená možnost provozovat vlastní zahraniční politiku, minimálně v evropském kontextu, a jejím prostřednictvím prosazovat národní zájmy.

Platí přitom, že konsenzuální multilaterální systém, který Evropská unie představuje, nabízí možnost tyto zájmy prosazovat daleko za rámec toho, co by Česko dokázalo jako zahraničněpolitický aktér v roztržité Evropě, kde by platily jiné konstanty než ty, jež evropská integrace vytváří. Když už jsem u národních zájmů – příslušenství k tak velkému celku, jako je Evropská unie, znamenalo možnost si tyto zájmy definovat v rámci Česka, ujasnit si, jakou zemí chceme být a jaké cíle chceme prosazovat.

Oproti čističkám či Erasmům ale v této druhé rovině zatím Česko příliš neobstálo, protože žádná z tří výše uvedených příležitostí – ten výčet není samozřejmě vyčerpávající – se dosud neproměnila v její využití.

Naštěstí ale příběh nekončí. Česko má pořád čas a šanci se svým místem v EU pracovat.

JDEME DO HLOUBKY, ABYSTE VY MÍŘILI VÝŠ.

JEN ZA 49 Kč MĚSÍČNĚ

HN059137-3

UNIKÁTNÍ SÍŤ ZPRAVODAJSTVÍ U NÁS DOMA, V EVROPĚ

Pečlivě sledujeme dění v unijních i českých institucích. Známe interní i legislativní procesy a rozumíme unijnímu právu. Zjišťujeme dopady na každodenní život. Zajímají nás priority jednotlivých států i pozice aktérů k rozličným tématům.

euractiv.cz